

मराठे प्रतिष्ठान, मुंबई यांचे मुखपत्र

हितगुज

अंक १०१ ❀ संपादिका : डॉ. सौ. सुमेधा प्रभाकर मराठे (पृष्ठ १२०) ❀ मार्च २०१५

Website : www.marathepratishthan.org

(फक्त खाजगी वितरणासाठी)

संपादकीय

प्रिय कुलबांधवांना आणि भगिनींना माझा स्नेहपूर्वक नमस्कार. 'हितगुज'चा २०१५ सालातील हा पहिला अंक १०१वा अंक म्हणून प्रकाशित होताना आनंद वाटत आहे. हितगुजच्या १००व्या अंकाचे थाटामाटात आपण स्वागत केले आणि आता तर उत्साह आणखीनच वाढला आहे. आपल्या सर्व कुटुंबाचा पाठिंबा असल्याने 'हितगुज'चे वाचक या नात्याने होणारी आपली भेट मनाला सुखावणारी, आनंद देणारी असते. 'हितगुज'च्या माध्यमातून वाचकांपर्यंत आपल्या कुलबांधवांपर्यंत पोहोचताना सतत काहीतरी नवीन दिले पाहिजे हा विचार डोक्यात ठेवून त्या दृष्टीने अंक काढण्याचा प्रयत्न चालू आहे.

धर्म, अर्थ, काम, मोक्ष हे जीवनाचे सूत्र आहे. शरीरात पित्त, व्यवहारात वित्त आणि परमार्थात चित्त महत्त्वाचे आहे. व्यवहारात पैसा म्हणजे अर्थ नसेल तर मोठा अनर्थ घडतो. कितीही अध्यात्म्याच्या आणि तत्त्वज्ञानाच्या गोष्टी केल्या तरी पोटाला भूक लागली की जेवण हवेच.

'हितगुज'च्या १००व्या अंकाचे प्रकाशन करताना संगीतकार यशवंत देव

बाजारात काही घ्यायचे झाले तर दुकानदाराला पैसे दिल्याशिवाय तो काही वस्तू देणार नाही. तात्पर्य जगण्यासाठी पैसा हा लागतोच, पैशाचे सोंग आणता येत नाही. या पैशाचे महत्त्व पुराणकाळापासून प्राचीन आहे. 'अर्थस्य पुरुषो दासः' किंवा 'जोडोनिया धन उत्तम व्यवहारे। उदास विचारे वेच करी' असे संतांनीही सांगितले आहे.

“धनवंतालागी। सर्व मान्यता हे जगी।

मातापिताबंधु जन। सर्व मानिती वचन।।”

असे तुकाराम महाराजांनीही म्हटले आहे.

तेव्हा पैसा वाढला तर कोणाला नको आहे. पैशाच्या मागे ही दुनिया धावत असते, पण हा पैसा कसा कष्टाने, योग्य मार्गाने मिळवावा आणि मिळाल्यावर सर्वच्या सर्व खर्च न करता पैशाची बचत कशी करावी, योग्य तऱ्हेने त्याची गुंतवणूक करून, कसा वाढवावा यासाठी 'फिरते रुपयाभोवती दुनिया' आणि संपत्तीचा मंत्र "श्री एस" हे दोन लेख अत्यंत महत्त्वाचे आहेत. त्यातून मार्च महिना, वर्षाअखेर असल्याने ते प्रकाशित केले आहेत. दोन्ही लेखक

संपादिका : डॉ. सौ. सुमेधा प्र. मराठे, ८/१३, सहकार नगर, वडाळा, मुंबई - ४०००३१

दूरध्वनी : ०२२-२४१५०८८९ • ई-मेल : parbhakar.marathe@gmail.com

मुद्रक : इंडिया प्रिंटिंग वर्क्स, वडाळा, मुंबई - ४०००३१

आर्थिक सल्लागार म्हणून अधिकारी व्यक्ती आहेत.

सध्याचे युग हे प्रवासाचे युग आहे. जग खूप विशाल आहे, आपण पाहू तेवढे कमीच. कितीही पाहिले तरी काहीतरी राहणारच बघायचे. काही तरी बघायचे आहे ही भावनाच आपल्या जगण्याला अर्थ देणारी, बळ पुरविणारी आहे ना? ठिकाण कोणते पाहिले ते किती प्रसिद्ध आहे, परदेशातील आहे का येथील जवळचे, या सर्वांपेक्षा ते कसे बघितले याला महत्त्व आहे. मग तो खंडाळ्याचा घाट असो नाहीतर नायगाराच्या कोसळणाऱ्या धारा असोत, मनाला होणारा आनंद, बहरून आलेल्या चित्तवृत्ती ह्याच गोष्टी खऱ्या महत्त्वाच्या आणि ह्याची प्रचिती आपली माहेरवाशीण कुमुद डोके यांची 'पाप्युलर युरोप टूर' प्रवासवर्णन वाचताना येते. त्यातून लेखिका आहे चित्रकार मग काय विचारूच नका. सजीवतेने साकार वर्णन करताना चित्रमय शैली डोकावतेच ना डोकेताईची? खरोखर हे सर्व वाचताना आपणही कुमुदताईचा हात धरून सैर करतो आहोत युरोपची असा भास होतो.

चिंतामण त्र्यंबक मराठे यांची ही

वर्णन शैली अशीच लेख वाचताना आपणही नकाशावर नसलेल्या बोरवाडीला जाऊन मनसोक्त बागडून येतो.

प्रतिष्ठानच्या कार्यक्रमांना नेहमी उपस्थित राहून आर्थिक मदत करून, मार्गदर्शन करणारे आपले कुलबांधव श्री. दिनकर रामचंद्र मराठे, गिरगाव यांचे वृद्धापकाळाने १ जानेवारी २०१५ ला दुःखद निधन झाले. ते ८३ वर्षांचे होते. सतत कार्यमग्न राहणे आणि दुसऱ्यांच्या उपयोगी पडणे ही त्यांच्या स्वभावातील गुणवैशिष्ट्ये होती. त्यांची धाकटी वहिनी सौ. प्रज्ञा रत्नाकर मराठे, पाली सुधागड यांनी मोठ्या दिरांना लिहिलेली श्रद्धांजली भावपूर्ण आणि आपल्याला कार्य करण्यासाठी बळ देणारी अशी आहे.

याशिवाय सेंद्रिय आहार-आरोग्याची गुरुकिल्ली, मधुमेह म्हणजे काय? या लेखांतून प्रकृतीविषयी घ्यायची काळजी, पाळावयाची पथ्ये यासंबंधी उपयुक्त माहिती मिळते. मधुमेही व्यक्तींना खाण्याचे पदार्थ डॉ. सीमाताईनी दिले आहेत. तेही फारच रूचकर आहेत. मधुमेहींना त्रास न होता त्यांची खाण्याची हौस भागविणारे असे पदार्थ आहेत.

याशिवाय 'वाचकांचा पत्रव्यवहार', 'हसरे हितगुज', 'प्रकाशझोत' ही सदरे, कार्यवाह हेमंत मराठे यांनी आपल्याशी साधलेला संवाद, कोषाध्यक्ष श्रीनिवास मराठे परिश्रमपूर्वक, मन लावून काम करीत असलेल्या वेबसाईटची माहिती इत्यादी वाचनीय साहित्याचा समावेश या अंकात केला आहे. प्रतिष्ठानचे सारस्वत बँक वरळी येथील खाते ३१ मार्च २०१५ रोजी बंद केले आहे तेव्हा IDBI बँक, दादर (प.) येथे आपली हितगुज वर्गणी, देणगी जमा करावी आणि तसे कळवावे ही विनंती.

“प्यारी देखो कुसुमऋतू आयी” अशा वसंतऋतूचे आगमन होत आहे. होळी-रंगपंचमी खेळली जाणार आहे. गुढीपाडव्याला नवीन वर्षाची सुरुवात होणार आहे. 'नवे सूर अन् नवे तराणे, मवाळ अवघे सूर जाऊ द्या' मवाळ याचा अर्थ लाचारीचे, भ्याड, सोशिकतेचे सूर जाऊन प्रसन्नतेचे, तेजाचे, शौर्याचे, निर्भयतेचे नवे प्रसन्न सूर उमटू देत ह्या नववर्षाच्या शुभेच्छा!

आपली शुभचिंतक
डॉ. सौ. सुमेधा प्र. मराठे

सभासदांना आत्यंतिक महत्त्वाची सूचना

मराठे प्रतिष्ठानचे सारस्वत बँक वरळी येथील खाते दि. ३० मार्च रोजी बंद करण्यात येईल. त्यामुळे यानंतर देणग्या व सभासदत्व शुल्क आदि रक्कम कृपया रोख, चेक किंवा द्वारे, केवळ IDBI बँक, दादर (प.) येथील बचत खाते क्र. ०५०११०४००००४३५१९ (साठी IFSC कोड IBKL0000501) मध्ये जमा करावी. अशाप्रकारे खात्यात परस्पर जमा केल्यास कोषाध्यक्ष किंवा कार्यवाह यांस ई-मेल किंवा फोन करून पुढील माहिती कळवावी. १) आपले नाव व पूर्ण पत्ता, २) जमा केल्याचा दिनांक, ३) जमा रक्कम, ४) चेक/क्र. व बँक ५) काय कारणासाठी दिली. ही माहिती आम्हाला न मिळाल्यास आपल्याला सदस्यत्व आणि पावती देणे आम्हाला शक्य होणार नाही याची कृपया नोंद घ्यावी ही कळकळीची विनंती.

ई-मेल : Shrinivas_marathe@yahoo.com, hemant.a.marathe@gmail.com

भ्रमणध्वनी : ९८३३२१६४६८/९८२१४६१९७५

आपलं संकेतस्थळ : marathepratishtan.org

प्रतिष्ठानचे उपाध्यक्ष श्री. सी. गो. खांबेते आणि पुण्याचे श्री. माधवराव मराठे तसंच यांच्या अथक प्रयत्नांनी 'marathepratishtan.org' या नावानं आपलं संकेतस्थळ २००४ साली अस्तित्वात आलं. ती होती आपल्या संकेतस्थळाची पहिली पिढी. कालांतरानं सर्व गोष्टी बदलतात; निसर्ग, माणसं, त्यांचे स्वभाव, त्यांच्या सवयी, त्यांच्या गरजा..... नव्हे त्या बदलायलाच हव्यात. नदीचा वाहता प्रवाह आणि सरोवरातील पाणी यांत हाच तर फरक असतो. वाहत्या पाण्याला स्पर्श करीत असताना आपल्याला सतत नव्या स्पर्शाची अनुभूती होते जी सरोवरातील पाण्याच्या स्पर्शापेक्षा भिन्न असते. आपल्या देशानंही नुकताच सत्तापालट अनुभवला आहे. बदल हा नेहमी काहीतरी नवं देणारा, नवं घडवणारा असावा अशी सर्वांची आशा आणि अपेक्षा असते. याच दृष्टिकोनातून, आपल्या संकेतस्थळातील काही त्रुटी दूर करून कुलाबांधवांसाठी काही नवं आणि उपयुक्त करावं असं वाटल्यानं सुमारे वर्षभरापूर्वी प्रयत्न सुरू केले. या सर्व प्रयत्नांत केंद्रस्थानी होतं आपलं प्रतिष्ठान! आणि आज दहा वर्षांनंतर नवं लेणं घेऊन आपली website आपल्यासमोर येत आहे ही प्रतिष्ठानच्या दृष्टीनं अभिमानाची गोष्ट आहे. सर्व पदाधिकाऱ्यांच्या प्रयत्नांनी हे यश आपल्याला प्राप्त झालं आहे. प्रतिष्ठान आणि त्याचे सभासद यांच्यात एक महत्त्वाचा दुवा साधण्याचं आणि संबंधित माहिती वा प्रक्रिया काही

'Click' द्वारे सुगम करण्याचं महत्त्वाचं उद्दिष्ट या संकेतस्थळामुळे साध्य होऊ शकेल. त्यामुळे सर्व सभासद याचा जास्तीत जास्त लाभ घेतील अशीच आमची अपेक्षा आहे. नव्या संगणकप्रगत पिढीला केंद्रबिंदू ठेवून हे संकेतस्थळ English आणि मराठी अशा दोन्ही भाषांमध्ये उपलब्ध करणार आहोत. सध्या English आवृत्ती प्रसृत करीत आहोत आणि ती एकदा stabilise झाली की केवळ दोन/तीन महिन्याभरातच मराठी आवृत्तीही आपल्याला उपलब्ध होईल.

हे संकेतस्थळ जरी सर्वांसाठी खुलं असलं तरी गोपनीय स्वरूपाची माहिती (म्हणजे सभासदांचे पत्ते, दूरध्वनी क्र. इत्यादी) केवळ सभासदांनाच login केल्यावर उपलब्ध होईल. मुख्य म्हणजे, या संकेतस्थळावर आपण माहिती मिळवू शकाल आणि माहिती पुरवूही शकाल. संकेतस्थळावर उपलब्ध असलेली माहिती अशी आहे :

१. Home ... मुख्य पान :
२. about us ... प्रतिष्ठानविषयी:
३. Hitguj ... हितगुज :
४. We Marathe ... आम्ही मराठे :
५. Gallary ... कलादालन :
६. Our Deities ... आमची दैवतं :
७. Chitpavan ... चित्पावन :
८. Happenings ... घडामोडी :
९. Kulavrutnant ... कुलवृत्तान्त :
१०. Contact Us ... संपर्क :

१. Main Page (मुख्य पान) :

मुख्य पान आपल्याला प्रतिष्ठान, मराठे कुल, चित्पावन ब्राह्मण समाज

तसंच आपली कुलदैवतं यांबद्दल संक्षिप्त माहिती देईल व एका click नं आपल्याला त्या त्या पानावरील माहिती अवगत करता येईल. प्रतिष्ठान व आपल्या सभासदांशी संबंधित वृत्त आणि काही महत्त्वाच्या प्रसंगांची छायाचित्रं ठळक दर्शनी भागात scroll होत राहतील.

२. about Us (प्रतिष्ठानविषयी) :

प्रतिष्ठानच्या स्थापनेपासूनची सर्व माहिती येथे मिळेल. प्रतिष्ठानची उद्दिष्टं, कार्य आणि पुढील वाटचाल यांबाबत माहिती व आढावा येथे उपलब्ध होईल.

प्रतिष्ठानच्या सद्यः व पूर्वीच्या पदाधिकाऱ्यांविषयी माहिती उपलब्ध आहे. ही माहिती नावानुसार, वर्षानुसार किंवा पदानुसार संकलित (SORT) करता येईल.

प्रतिष्ठानच्या सभासदत्वाविषयी आणि सभासदांविषयी माहिती उपलब्ध आहे. 'Search' पर्यायामुळे व्यक्तीच्या, वडिलांच्या नावावरून किंवा आडनावावरून त्याच्या सभासदत्वाची माहिती मिळू शकेल. सभासदांव्यतिरिक्त इतर 'Users' ना पदाधिकारी किंवा सभासदांची बाकी माहिती दिसेल, पण पत्ते, दूरध्वनी, भ्रमणध्वनी व इ-मेल आयडी दिसणार नाही. सभासदांना मात्र सर्व माहिती दिसू शकेल.

सभासदत्वाचा अर्ज Online भरून आणि सभासदत्व शुल्क प्रतिष्ठानच्या 'IDBI' बँकेतील खात्यात भरल्याचा पुरावा देऊन सभासद होता येईल.

तसेच प्रतिष्ठानच्या वैद्यकीय किंवा शैक्षणिक मदतीसाठीचा अर्ज Online

भरता येईल. ही सेवा केवळ प्रतिष्ठानच्या सभासदांना, स्वतःसाठी वा आपल्या नजीकच्या कुटुंबीयांसाठीच उपलब्ध आहे. आलेल्या अर्जावर कार्यकारिणीच्या विचार व विमर्शानंतर निर्णय होऊन तो सभासदाला कळवण्यात येईल. आतापर्यंत मदत मिळालेल्या सभासदांची संकलित माहितीही मिळू शकेल. मात्र या सेवेचा लाभ सभासदांना १ एप्रिल २०१५ पासून घेता येईल.

३. Hitguj (हितगुज) :

‘हितगुज’ या प्रतिष्ठानच्या अत्यंत लाडक्या उपक्रमाचा शतकमहोत्सवी अंक नुकताच म्हणजे १४ डिसेंबर २०१४ रोजी प्रसिद्ध झाला. हितगुजची स्थापना, त्यात आलेली संकटं, आणि या सर्वांतून झालेली हितगुजची यशस्वी वाटचाल यांचा आलेख येथे उपलब्ध आहे.

हितगुजचे २००६ पासूनचे सर्व अंक आपण आपल्या पसंतीनुसार पाहू/वाचू शकाल. त्यापूर्वीचे अंकही लवकरात लवकर (एप्रिल २०१५ अखेरपर्यंत), scan करून उपलब्ध करण्याचा मानस आहे.

हितगुजमध्ये प्रसिद्ध झालेले लेख, कविता व इतर मजकुराची विषयावर सूचीही लवकरच उपलब्ध होईल जेणेकरून ‘users’ आपल्या पसंतीनुसार प्रकाशित साहित्याचा आस्वाद घेऊ शकतील.

हितगुजमध्ये प्रसिद्धीसाठी लेख/ इतर साहित्य, छायाचित्रं सभासद संकेतस्थळावरून ‘upload’ करू शकेल. (Word/PDF/JPG, EXCEL format ची file upload करता येईल)

४. We Marathe (आम्ही मराठे) :

मराठे कुलाचा इतिहास आणि संक्षिप्त माहिती ‘Our Heritage’ या Tab वर मिळेल.

मराठे कुलातील ३०/४० मान्यवर व्यक्तींचा परिचय, त्यांची विविध क्षेत्रांतील कामगिरी आणि त्यांचा जीवनालेख ‘achievers’ या ‘Tab’ वर मिळू शकेल. व्यक्तीचे नाव किंवा कार्यक्षेत्र यांवर Search करून इच्छित व्यक्ती/व्यक्तीचे जीवनलेख पाहावयास मिळतील. अशा माहितीचं संकलन अजून सुरू असल्यानं एप्रिल २०१५ अखेरपर्यंत बहुतांश व्यक्तींची माहिती आम्ही उपलब्ध करू शकू.

‘Felicitations’ या tab द्वारे, सभासद स्वतःच्या किंवा नजीकच्या कुटुंबियांची शैक्षणिक/व्यावसायिक यशोगाथा, मानसन्मान, मिळालेली पदक, गौरव आदी माहिती विहित नमुन्यात upload करू शकतील. अशा माहितीला सभासदांच्या विनंती/ इच्छेनुसार हितगुजमधून प्रसिद्धी देता येईल.

५. Gallery (कलादालन) :

प्रतिष्ठानचे विविध उपक्रम, कुलसंमेलन, समारंभ, चर्चासत्रं, तसंच सभासदांचे विभागीय मेळावे, हळदीकुंकू समारंभ इत्यादींशी संबंधित छायाचित्रं, videos वगैरे पाहता येतील.

सभासददेखील आपल्या कुटुंबातील केवळ पारंपरिक समारंभांची छायाचित्रं/निसर्गचित्रं (व्यक्तिगत स्वरूपातील छायाचित्रं निषिद्ध) file size ची मर्यादा पाळून ‘upload’ करू शकतील. तसंच चित्रकला, गायन, नर्तन यासंबंधी व्यक्तिगत/सामूहिक छायाचित्रं upload करता येतील.

मात्र सभासदांचे uploads संकेत-स्थळावर webadmin च्या संमती-नंतरच दिसू शकतील.

६. Our Deities (आमची दैवतं) :

मराठे मंडळींच्या काही निवडक कुलदेवतांविषयी व कुलाचारांविषयी माहिती उपलब्ध आहे. उपलब्ध माहिती संकेतस्थळावर आहे. परंतु अन्य बऱ्याच कुलदेवता/ग्रामदेवता तसंच काही कुलाचारांची माहिती मिळू शकलेली नाही. या माहितीची गरज काय असा प्रश्न जरी सयुक्तिक असला आणि ऐतिहासिक व धार्मिक प्रथांचं आचरण जरी कालबाह्य वाटत असलं तरीही याकडे ‘Documentation of a period’ या दृष्टिकोनातून पाहणं गरजेचं वाटतं. येणाऱ्या पिढ्यांच्या माहितीसाठी तरी हा ठेवा जतन करायला हवा. तसंच आपलं संकेतस्थळ परिपूर्ण करण्याच्या दृष्टीनंही अशा माहितीची गरज आहे. जाणकार कुलबांधवांनी या संदर्भात काही माहिती असल्यास संपर्क साधावा.

७. Chitpavans (चित्पावन) :

चित्पावनांचं भारताच्या इतिहासातील स्थान आणि कर्तृत्व, त्यांचा पूर्वैतिहास, त्यांचं महाराष्ट्रातील आगमन वा त्याविषयीची मतमतांतरं, आगमन काळ, भाषा/समाजरचना, आहार व जीवनशैली, स्वभावविशेष, धर्माचरण, उत्कर्ष आणि प्रगती यांबाबत जाणकारांच्या व ऐतिहासिक कागदपत्रांधारे विवेचन उपलब्ध आहे. त्यांची गोत्रं, आडनावं, त्यांचे सणवार यांसंबंधी विस्तृत माहिती उपलब्ध आहे.

सुमारे ३०० मान्यवर, कर्तृत्ववान चित्पावनांची सूची व शक्य असेल तेथे

माहिती दिली आहे. व्यक्तीचं नाव किंवा कार्यक्षेत्र यांवर Search करून इच्छित व्यक्ती/व्यक्तींचे उपलब्ध जीवनलेख पहावयास मिळतील.

८. Updates (घडामोडी) :

सभासद आपल्या कुटुंबातील घडामोडी (उदा. अपत्यलाभ, मृत्यू, प्रासंगिक समारंभ, wedding anniversary, एकसष्टी, सत्तरी, सहस्रचंद्रदर्शन इत्यादी) आदी संकेतस्थळावर विहित नमुन्यात upload करू शकेल. ह्या माहितीचा अंतर्भाव सभासदाच्या विनंती/इच्छेनुसार हितगुजमध्येही करता येईल.

९. Kulavrutant (कुलवृत्तान्त) :

कुलवृत्तान्तचं महत्त्व, त्यामागील भावना, इतिहास तसंच कुलवृत्तान्त प्रसिद्ध करणाऱ्या सर्व चित्पावन आडनावांची माहिती या tab वर मिळेल.

१९९२ साली प्रसिद्ध झालेल्या मराठे कुलवृत्तान्ताच्या घराणेवार PDF Files अवलोकनार्थ उपलब्ध आहेत. इच्छित घराण्यावर click करून ही माहिती मिळवता येईल.

सध्या जरी कुलवृत्तान्त वा वंशावळी PDF स्वरूपात पाहता येत

असल्या तरी त्याला प्रवाही स्वरूप देण्याची गरज आहे असं वाटल्यानं web database या स्वरूपात तो आणण्याचा प्रयत्न आहे. जर प्रत्येकानं आपली व आपल्या कुटुंबीयांची माहिती 'facebook profile' सदृश स्वरूपात या database मध्ये प्रविष्ट केली तर माहिती अद्ययावत राहीलच; परंतु समाजशास्त्रज्ञ वा मानववंशशास्त्रज्ञ यांच्या दृष्टीनंदेखील ती एक पर्वणीच ठरेल. विविध प्रकारची विश्लेषणात्मक माहिती मिळवणं याद्वारे शक्य होईल आणि विशिष्ट निवडक कालखंडांचं मूल्यमापन शक्य होईल. नजीकच्या भविष्यात हे शक्य व्हावं असा प्रयत्न आहे.

१०. Contact Us (संपर्क) :

प्रतिष्ठान, मराठे कुल, संकेतस्थळ यांविषयी हव्या असलेल्या माहितीसाठी संपर्काबाबत मार्गदर्शन मिळवण्यासाठी 'users' नी या tab चा वापर करावा अशी अपेक्षा आहे. accounts / admin / aid / hitguj / info / membership marathepratishtan.org या सहांपैकी इच्छित इ-मेल आयडीवर इ-मेल करून हवी ती माहिती आपल्यास मिळू शकेल.

संकेतस्थळाचं नव्या स्वरूपातील

अवतरण सुरुवातीला प्रजासत्ताक दिनाच्या मुहूर्तावर, त्यानंतर शिवजयंतीच्या मुहूर्तावर करण्याचं घाटलं होतं. परंतु Data Security च्या दृष्टिकोनातून आलेल्या काही तांत्रिक अडचणींवर मात करून, हा अंक आपल्या हातात पडेपर्यंत आपलं संकेतस्थळ नव्या रूपात आपल्यासमोर आलेलं असेल. आपल्या भेटीचा योग येण्यासाठी आणखी थोडा काळ जावा अशी त्या जगन्निघंत्याची इच्छा दिसते. अर्थात जुन्या स्वरूपात संकेतस्थळ उपलब्ध असेलच.

या संकेतस्थळाबाबत आपल्या सूचना, आपले विचार यांचं स्वागतच आहे. लवकरात लवकर याबाबत आमच्याशी संपर्क साधल्यास वरील deadlines पूर्वी आवश्यक त्या सुधारणांसह आपलं संकेतस्थळ परिपूर्ण होऊ शकेल. आमच्याशी आपण पुढील प्रकारे संपर्क साधू शकता.

– श्रीनिवास मराठे (पृ.क्र.३९२)
९८३३२१६४६८
shriniwas@marathe@yahoo.com

– रमाकांत विद्वांस (अध्यक्ष)
(पृ.क्र.६२३)
९८२०२२४०१४
rmvidwangamil.com

**हार्दिक
अभिनेंदन!**

कौतुक

प्रतिष्ठानच्या सभासद सौ. मेधा हेमंत परांजपे (पूर्वाश्रमीच्या मेधा वामन चक्रदेव) यांचा पुत्र अक्षय हा डिसेंबर २०१४ मध्ये घेण्यात आलेल्या CS Executive परीक्षेत संपूर्ण भारतात दुसरा आला. अक्षयने B.Com च्या परीक्षेत नरसी मोनजी महाविद्यालयातून ७वा क्रमांक पटकावला होता. रूढ प्रथेप्रमाणे B.Com व CA Articleship एकसाथ करून मे २०१४ मध्ये घेण्यात आलेल्या CA Final परीक्षेत त्याची Rank केवळ १० गुणांनी हुकल्याचा वचपा त्याने असा काढला. त्याआधी नोव्हें २०१०च्या CA IPCC च्या परीक्षेत तो ३६वा आला होता. अक्षयला त्याच्या यापुढील वाटचालीसाठी प्रतिष्ठानतर्फे मनोमन हार्दिक शुभेच्छा!

फिरते रुपयाभोवती दुनिया

- सदानंद विष्णु मराठे, मुंबई (पृ.४१७)

आयकर वाचविण्यासाठी दर वर्षी न चुकता काही न काही यथायोग्य गुंतवणूक प्रत्येक आयकरदात्याला करावीच लागते. त्यासाठी त्यांच्या त्यांच्या कार्यालयातून त्यासंबंधी जानेवारी/फेब्रुवारी महिन्यातच विचारणा होते आणि आपण केलेल्या गुंतवणुकीचा तपशील कर्मचाऱ्याला कार्यालयात नोंदवावा लागतो. ही गुंतवणूक १ एप्रिल ते ३१ मार्च या वर्षभरात केव्हाही करता येत असली तरी बहुतेक जण मार्च उजाडण्याचीच वाट बघतात. जाऊ दे.....मानवी स्वभावाला औषध नाही.

सध्याच्या आयकर कायदानुसार कलम 80G खाली एकूण रु. दीड लाखाची (रु. १,५०,०००/-) गुंतवणूक करून त्यावरील कर वाचवता येऊ शकतो. ही सवलत काही विशिष्ट ठेवी/योजनांमध्ये गुंतवणूक केल्यावरच प्राप्त होऊ शकते. यात समावेश होणाऱ्या योजना पुढीलप्रमाणे आहेत.

१. सार्वजनिक भविष्यनिर्वाह निधी (पब्लिक प्रॉव्हिडंट फंड) : ही करबचत आणि गुंतवणूक या दोहोंमध्ये सुवर्णमध्य साधणारी, इतर पर्यायांच्या तुलनेत एक अत्यंत आकर्षक योजना आहे. बचत करण्याची सवय लागण्यासाठी माझ्या वडिलांनी माझ्या वयाच्या १८व्या वर्षापासूनच मला हे खाते उघडण्यासाठी भाग पाडले. तेव्हापासून आज वयाच्या साठीनंतरही मी दर ५ वर्षांनी मुदतवाढ घेऊन अजून खाते चालू ठेवले आहे. या निर्णयाचा मला आजपर्यंत कधीही पश्चात्ताप झालेला नाही.

PPF कायदा १९६८ द्वारे ही योजना पोस्ट ऑफिसेस आणि स्टेट बँक व तिच्या उपकंपन्यांमध्ये सुरु झाली. यथावकाश इतर काही राष्ट्रीयीकृत बँकांमध्येही PPF खाते उघडण्याची सोय झाली.

ह्या योजनेतील गुंतवणूक आयकर कायदा कलम 80G खाली सवलतीस पात्र आहे. ही सरकारची योजना असल्याने आणि कोणत्याही पोस्ट ऑफिसात गुंतवणूक करता येत असल्याने सहज निर्धोक आहे.

विहित नमुन्यात अर्ज भरून व KYC साठी आवश्यक कागदपत्रे सादर करून हे खाते उघडता येते.

वयस्क (major) तसेच अवयस्क (minor) निवासी भारतीय नागरिक, (resident Indian national) केवळ स्वतःच्या एकट्याच्या नावावर हे खाते उघडू शकतात. केवळ नैसर्गिक किंवा कायदेशीर पालकच अवयस्क व्यक्तीच्या वतीने हे खाते सांभाळू शकतो. एक व्यक्ती केवळ एकच खाते उघडू शकते. दुसरे PPF खाते असल्याचे उघडकीस आल्यास ते बंद करून केवळ मुद्दल परत दिले जाते व फक्त एकच खाते चालू राहते.

बँकांच्या मुदत ठेवीसारखे असणारे हे खाते सुरुवातीस १५ वर्षे अशा दीर्घ मुदतीसाठी उघडता येते. ही मुदत संपल्यानंतर दर ५ वर्षासाठी मुदतवाढ घेता येते.

एका वित्तीय वर्षात कमाल १२ वेळा या खात्यात किमान रु. ५००/- व कमाल रु. १,५०,०००/-च्या एकूण रकमेचा भरणा करता येतो. वित्तीय

वर्षात भरलेली एकूण रक्कम रु. १,५०,०००/- पेक्षा जास्त असल्यास रु. १,५०,०००/- वरील रकमेवर व्याज मिळत नाही.

सध्या या योजनेखाली जमा असलेल्या रकमेवर वार्षिक चक्रवाढ पद्धतीने ८.७% या दराने व्याज मिळते जे करमुक्त असते. व्याजदर दर वर्षी बदलू शकतो. यापुढील वर्षांमध्ये व्याजदर कमी होण्याची शक्यता लक्षात घेता मिळणाऱ्या व्याजात घट होण्याची दाट शक्यता आहे. केवळ याच एका बाबतीत बँकांच्या मुदत ठेवी सरस वाटतील. परंतु बँकांच्या मुदत ठेवींवर जरी तिमाही चक्रवाढ पद्धतीने व्याज मिळत असले तरी ते करपात्र असते. त्यामुळे अशा मुदत ठेवींवर मिळणाऱ्या व्याजात आपल्या tax slab प्रमाणे १०/२० वा ३०% घट येते.

या खात्याची मुदत संपल्यावर मिळणारी रक्कमही करमुक्त असते. ही रक्कम सरकार किंवा कोणतेही कोर्ट गुंतवणूकदाराच्या कोणत्याही प्रकारच्या आर्थिक दायित्वाच्या परतफेडीसाठी attach करू शकत नाही. तसेच ही रक्कम Wealth Tax पासूनही मुक्त आहे. हे तीन मुद्दे या खात्याच्या बाबतीत सर्वात महत्त्वाचे आहेत.

खाते सुरु झाल्यापासून ३ ते ६ वर्षांपर्यंत या कालावधीत कर्जाची सोय काही अटींवर आहे. त्यानंतर म्हणजे ६व्या वर्षानंतर आकस्मिक गरजांसाठी जरूर पडल्यास, अशा वेळेच्या आधीच्या ५व्या वर्षाखेरीस (३१ मार्च ही वर्षअखेर समजली जाते) खात्यात जमा रकमेच्या ५०% रक्कम काढता येते.

खात्यावर नामांकनाची सोय आहे. खातेदाराच्या मृत्यूनंतर नामांकन असलेल्या व्यक्तीला पोस्ट ऑफिस/बँक पैसे परत करते. मात्र नामांकनप्राप्त व्यक्ती हे पैसे केवळ विश्वस्त या नात्याने स्वीकारते. मृत गुंतवणूकदार व्यक्तीचे इच्छापत्र असल्यास त्याप्रमाणे किंवा ते नसल्यास 'हिंदू वारसा हक्क कायदा' लागू झाल्याने त्याद्वारे पात्र व्यक्तीस अशी रक्कम देण्यास नामांकनप्राप्त व्यक्ती बांधील राहते.

२. राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्रे (National Savings Certificates) VIII व IX मालिका :

सरकारी व नोकरदार वर्ग तसेच उद्योजक, व्यावसायिक आणि स्वयंरोजगारित अशा सर्व प्रकारच्या करपात्र व्यक्तींसाठी ही लाभदायक योजना आहे. मात्र HUF आणि Trusts यात गुंतवणूक करू शकत नाहीत.

खाते उघडण्यासाठी पात्रता PPF खात्याप्रमाणेच आहे. नामांकनाचीही सोय आहे.

ह्या योजनेतील गुंतवणूक आयकर कायदा कलम 80G खाली सवलतीस पात्र आहे. ही सरकारची योजना असल्याने आणि कोणत्याही पोस्ट ऑफिसात गुंतवणूक करता येत असल्याने सहज व निर्धोक आहे.

किमान रु. १००/- आणि कमाल कितीही रकमेची गुंतवणूक करता येते. बचतपत्रे रु. १००/-, ५००/-, १०००/-, ५०००/- व १०,०००/- च्या रकमांची असतात. व्याज सहामाही चक्रवाढ पद्धतीने जमा होऊन सर्व रक्कम मुदतीअखेर परत मिळते. VIII व्या मालिकेत रु. १००००च्या गुंतवणुकीवर ८.५% दराने ५ वर्षांअखेरीस रु. १५१६२/- व IX व्या मालिकेत रु. १००००च्या गुंतवणुकीवर ८.८%

दराने १० वर्षांअखेरीस रु. २३६६०/- परत मिळतील. कमाल गुंतवणुकीवर मर्यादा नसली तरी रु. १५०,०००/- पर्यंतची गुंतवणूक करसवलतीस पात्र आहे.

दर वर्षी व्याज दिले नाही तरी खात्यात जमा होते. असे जमा व्याज करपात्र जरी असले तरी व्याजाची रक्कम ही पुनर्गुंतवणूक समजली जाते. त्यामुळे कलम 80G खाली मिळणाऱ्या रु. १,५०,०००/- करसवलतीस ते पात्र ठरते. व्याजदर निश्चित असल्याने उतरत्या व्याजदराच्या काळात ही गुंतवणूक PPF च्या तुलनेत सरस ठरते.

सर्व बँका या बचतपत्रांवर कर्ज देतात. यामुळे ही गुंतवणूक 'liquid investment' ठरते.

ह्या गुंतवणुकीवर TDS कापला जात नाही. परंतु करसवलत मिळण्यासाठी IT Return भरणे गरजेचे आहे.

मुदतपूर्तीनंतर जमा रकमेचा परतावा न घेतल्यास, परतावा घेईपर्यंत पोस्ट ऑफिस बचत खात्याच्या दराने व्याज मिळते. अधिक माहितीसाठी <http://www.indiapost.gov.in/NSC.aspx> या संकेतस्थळाला भेट द्यावी.

३. जीवन विमा (Life Insurance) :

जीवन विमा म्हटला की LIC हे समीकरण डोक्यात पक्के झालेले असले तरी हल्ली इतर १५/२० विमा कंपन्या जीवन विमा क्षेत्रात कार्यरत आहेत. या सर्व कंपन्यांवर IRDA (Insurance Regulatory and Development Authority) चे नियंत्रण असते. जून २०१४ पासून IRDA च्या आदेशानुसार सर्व विमा कंपन्यांच्या विविध योजनांमध्ये सुसूत्रता आली. भारतात जीवन विमा उतरवणाऱ्यांचे प्रमाण

इतर प्रगत देशांच्या तुलनेत कमीच आहे. जीवन विम्याचे दोन मुख्य प्रकार आहेत.

Term Insurance : विमा क्षेत्रात गेल्या अनेक वर्षांपासून उपलब्ध असला तरी गेल्या ५/१० वर्षांपासून अधिक लोकप्रिय होत चाललेला हा विमाप्रकार आहे. या योजनेद्वारे व्यक्तीने केलेल्या जीवन विम्याचा फायदा, मृत्यूनंतर त्याच्या कुटुंबीयांनाच मिळतो, त्या व्यक्तीस नाही. यामुळे कदाचित पूर्वी याला तेवढी लोकप्रियता मिळाली नाही.

यात मासिक, सहामाही किंवा वार्षिक हप्त्यांत विम्याच्या premium ची रक्कम भरण्याचा पर्याय विमाधारकाला उपलब्ध असतो. विम्याचे कवच ५ ते ३५ वर्षांपर्यंत वा क्वचित त्यापेक्षाही जास्त काळापर्यंत उपलब्ध असते. या मुदतीत विमाधारकाचा मृत्यू झाल्यास त्याच्या वारसास किंवा त्याने नामांकन केलेल्या व्यक्तीस विम्याची पूर्ण रक्कम मिळते. त्यानंतर विम्याचे प्रीमियम भरावे लागत नाहीत.

वयाच्या कमीतकमी ३ऱ्या वर्षांपासून ७०/७५ वर्षांची व्यक्ती स्वतःचा विमा उतरवू शकते. अवयस्क व्यक्तीच्या वतीने त्याचे पालक विमा उतरवू शकतात.

या पद्धतीच्या योजनांमुळे फार कमी प्रीमियम भरून खूप मोठ्या रकमेचा विमा उतरवता येतो. उदा. २५ वर्षांच्या निर्व्यसनी पुरुषाला ५/६ हजार वार्षिक premium भरून ५० लाख ते १ करोड रकमेचा विमा काढता येतो.

एकदा ठरलेली प्रीमियमची रक्कम विम्याची मुदत संपेपर्यंत कायम राहते. परंतु विमा उतरवण्याच्या वेळचे वय जसे जास्त तशी प्रीमियमची रक्कम वाढत

जाते. प्रत्येक कंपनीचे प्रीमियमचे दर वेगवेगळे असतात.

सध्या विम्याच्या premium ची रक्कम Insured Sum च्या १५%च्या आत असल्यास premium च्या रकमेवर आयकर कलम 80G अंतर्गत सूट मिळू शकते.

Traditional Insurance : या प्रकारात विम्याबरोबरच बचत करण्याचा पर्याय उपलब्ध असतो. ज्या व्यक्तींना बचतीच्या व गुंतवणुकीच्या विविध मार्गांची माहिती नसते किंवा त्यातील जोखीम घेण्यास त्या व्यक्ती तयार नसतात, अशा व्यक्तींसाठी हा एक सुरक्षित पर्याय आहे. दुसरे म्हणजे विमाधारकाला त्याच्या हयातीत काहीच फायदा न देणाऱ्या Term Insurance च्या तुलनेत या प्रकाराची लोकप्रियता जास्त होती. या प्रकारच्या विम्याचे प्रीमियम Term Insurance च्या काही पटीत असले तरी त्यावर वार्षिक ५ ते ६% उत्पन्न Survival Bonus च्या स्वरूपात मिळू शकते. परंतु गुंतवणुकीचे इतर पर्याय त्याहीपेक्षा जास्त व्याजदराने उपलब्ध असताना गुंतवणूक व विमा यांची सांगड अशा प्रकारे घालणे किती सयुक्तिक आहे हा व्यक्तिसापेक्ष निर्णय आहे.

याशिवाय ULIP (Unit Linked Insurance Plan) ही योजना Traditional Insurance च्या धर्तीवरच होती. परंतु IRDA च्या आदेशानुसार विमा कंपन्यांसाठी ही योजना बंद करण्यात आली असली तरी 'Asset Management' कंपनी मात्र ही योजना राबवू शकतात. मात्र जून २०१४च्या आधी या योजनेतर्गत काढलेल्या विमा पॉलिसी अजूनही चालू ठेवता येतात.

४. पेन्शन योजना :

काही निर्देशित 'Mutual Fund' च्या पेन्शन योजनांवर 80G अंतर्गत सवलत मिळते.

गेल्या ५/६ वर्षांत सार्वजनिक/निजी क्षेत्रातील कंपन्यांच्या तसेच सरकारी कर्मचाऱ्यांसाठीची पेन्शन योजना बंद केल्याने सेवानिवृत्तीनंतरच्या तरतुदीसाठी म्युचुअल फंडांच्या पेन्शन योजना फायदेशीर ठरू शकतील. UTI च्या पेन्शन/Retirement प्लॅनच्या SIP (Systematic Investment Plan) मध्ये दरमहा किमान रु. ५००/-ची गुंतवणूक करता येते. UTI Fund या गंगाजळीची सुयोग्य आणि सुनियोजित गुंतवणूक करतो. ठरावीक मुदतीनंतर वा त्याआधीही (जरूर पडल्यास) निव्वळ मालमत्ता मूल्याधारित रकमेचा परतावा घेता येतो.

५. राष्ट्रीय पेन्शन योजना (National Pension Scheme अर्थात NPS) :

भारत सरकारने सरकारी कर्मचाऱ्यांसाठी १ जाने. २००४ पासून सुरू केलेली ही योजना १ मे २००९ पासून देशातील आम नागरिकांसाठी ऐच्छिक तत्त्वावर लागू केली. आपल्या सेवानिवृत्तीनंतरच्या काळातही विशिष्ट रक्कम मिळावी म्हणून कमावते असतानाच तरतूद करण्याची सवय अनियंत्रित क्षेत्रातील कामगारवर्गास लागावी या उद्देशाने या योजनेची आखणी केली गेली. या योजनेची सुधारित आवृत्ती २०१०-११च्या अर्थसंकल्पानंतर 'स्वावलंबन योजना' या नावाने सुरू झाली. या योजनेत पेन्शनधारकाने किमान १००० व कमाल १२०००/- वार्षिक गुंतवणूक केल्यास सरकार त्याच्या नावे रु. १०००/- ची

गुंतवणूक करते. वित्तीय वर्ष २०१६-१७ अखेरीपर्यंत ही योजना चालू राहणार आहे.

१८ ते ५५ वर्षांचे निवासी भारतीय नागरिक या योजनेत सभासद होऊ शकतात. कलम 80C ची करसवलत आहे.

याबाबतची अधिक माहिती <http://india.gov.in/spotlight/national-pension-system-retirement-plan-all> या संकेतस्थळावर मिळू शकेल.

६. बँकांच्या मुदत ठेवी :

विविध राष्ट्रीयीकृत व खासगी क्षेत्रातील बँकांमध्ये विशिष्ट योजनेअंतर्गत ५ वर्षांसाठी ठेवलेल्या मुदत ठेवी 80C च्या करसवलतीस पात्र ठरतात.

खाते उघडण्यासाठी विहित नमुन्यातील अर्ज व KYC साठी आवश्यक कागदपत्रे सादर करून खाते उघडता येते.

वयस्क व्यक्ती स्वतःच्या नावे व अवयस्क व्यक्ती नैसर्गिक/कायदेशीर पालकत्वाखाली ठेव ठेवू शकते.

कमाल रु. १५०,०००/- पर्यंत गुंतवणूक करता येते. डिसेंबर २०१४ पर्यंत अशा ठेवींवर ८.७५% ते ९% दराने तिमाही चक्रवाढ पद्धतीने व्याज मिळत असे. परंतु आता व्याजदर ०.२५% कमी झाले आहेत.

मुदतपूर्व रक्कम काढता येत नाही. तसेच या ठेवींवर कर्जही मिळत नाही.

यात मिळणारे व्याज करपात्र असून व्याज रु. १००००/- पेक्षा जास्त असल्यास त्यावर TDS कापला जातो.

आयकर विवरण (IT Return) भरल्यानंतर, पात्र असल्यास करपरतावा घेता येतो.

७. ज्येष्ठ नागरिक बचत योजना/मासिक आय योजना : (Senior Citizens Savings Scheme/Monthly Income Scheme) :

अल्पबचत संचालनालयाच्या अखत्यारीतील या योजना पोस्ट खात्यामार्फत चालवल्या जातात.

६० वर्षे वा त्याहून अधिक वय असणारे ज्येष्ठ नागरिक ही खाती उघडू शकतात.

SCSS खात्यावर मुदतीनंतर मुद्दलासकट सहामाही चक्रवाढ पद्धतीने ९.२% दराने व्याज मिळते.

किमान रु. १०००/-, कमाल रु.१५ लाख (रु. १०००/-च्या पटीत) मुदतठेव म्हणून ५ वर्षांसाठी ठेवता येतात. मुदत संपल्यानंतर १ वर्षांच्या आत विहित नमुन्यात अर्ज करून ही मुदत आणखी ३ वर्षांपर्यंत वाढवता येते.

VRS किंवा PF/ Superannuation घेऊन निवृत्त झालेल्या आणि ५५ वर्षांवरील व्यक्तीलादेखील PF मिळाल्यापासून १ महिन्याच्या आत कमाल PF एवढी रक्कम मुदत ठेव म्हणून ठेवता येते.

व्याजाची रक्कम वार्षिक रु. १००००/- पेक्षा जास्त असल्यास TDS कापला जातो. तिमाही व्याजाची रक्कम कोणत्याही पोस्ट ऑफिसमधील बचत खात्यात वर्ग करण्याची सुविधा आहे.

रु. १५०,०००/- पर्यंतच्या रकमेवर करसवलत मिळते. नामांकन सुविधा उपलब्ध आहे.

गुंतवणुकीचा परतावा १ वर्षानंतर घेतल्यास गुंतवणुकीच्या १.५% तर २ वर्षानंतर घेतल्यास २% वजावट होते.

गुंतवणूकदार कमाल मर्यादित राहून एकापेक्षा जास्त खाती (वैयक्तिक किंवा

spouse सहसंयुक्त) उघडू शकतो. संयुक्त खात्यातील रक्कम दोघांची समसमान असल्याचे गृहीत धरले जाते.

मासिक आय योजनेत (MIS) व्याज दरमहा दिले जाते. व्याजदर ८.४% असून वैयक्तिक खात्यात रु. ४.५ लाख व संयुक्त खात्यात रु. ९ लाखाची कमाल मर्यादा आहे. बाकी सर्व अटी SCSS प्रमाणे आहेत.

अधिक माहितीसाठी [http : // www.indiapost.gov.in/posb.aspx](http://www.indiapost.gov.in/posb.aspx) या संकेतस्थळाला भेट द्यावी.

८. शैक्षणिक खर्च :

करपात्र व्यक्तीने आपल्या २ अपत्यांच्या पूर्ण वेळ शिक्षणासाठी शाळा, महाविद्यालय, विद्यापीठ किंवा तत्सम संस्थेला दिलेले शुल्क, (यात कोचिंग क्लासेसचा समावेश नाही) कमाल मर्यादेपर्यंत म्हणजे रु. १,५०,०००/- पर्यंत करसवलतीस पात्र आहे.

९. गृहकर्जावरील परतफेड केलेले मुद्दल :

गृहकर्जावरील परतफेड केलेल्या मुद्दलाची करपात्र उत्पन्नातून एकूण १,५०,०००/- पर्यंत वजावट मिळू शकते. ही वजावट बांधकाम पूर्ण झाल्यानंतरच मिळू शकते. तसेच घर जर ताबा घेतल्यापासून ५ वर्षांच्या आत विकले तर त्या वर्षांच्या करपात्र उत्पन्नात घेतलेल्या सुरुवातीपासूनच्या सर्व वजावटीइतकी वाढ होईल.

१०. कर्मचारी भविष्यनिर्वाह निधी / ऐच्छिक भविष्यनिर्वाह निधी (Employees' / Voluntary Provident Fund EPF/VPF) :

भविष्यनिर्वाह निधीपोटी व्यक्तीच्या वेतनातून वेळोवेळी कापून घेतलेल्या रकमा मालक वेळोवेळी सरकारी भविष्यनिर्वाहनिधी खात्यात जमा

करतो. तसेच कर्मचारी त्या खात्यात ऐच्छिक योगदान जमा करू शकतो. EPF व VPF मध्ये केलेली अशी रु. १,५०,०००/- पर्यंतची गुंतवणूक करसवलतीस पात्र आहे.

अशा जमा रकमेवर द.सा. ८.७५% दराने वार्षिक चक्रवाढ पद्धतीने व्याज मिळते.

ही व्याजाची रक्कम करमुक्त असते. तसेच ५ हून जास्त वर्षांच्या सातत्यपूर्ण नोकरीनंतर EPF खाते बंद केल्यानंतर मिळणारी पूर्ण रक्कम करमुक्त असते. त्यापेक्षा कमी काळात बंद केल्यास मिळणारी रक्कम करपात्र असते. अधिक माहितीसाठी [http : //www.investmetyogi.com/epf-withdrawal-taxable-for-less-than-5-years-of-continuous-service/](http://www.investmetyogi.com/epf-withdrawal-taxable-for-less-than-5-years-of-continuous-service/) या संकेतस्थळाला भेट द्यावी.

आयकर कायदा कलम 80G खाली करसवलत मिळवण्यासाठी वरीलपैकी कोणत्याही किंवा सर्व योजनांमध्ये गुंतवणूक शक्य आहे. परंतु करसवलतीसाठी सर्व मिळून एकूण कमाल रु. १,५०,०००/- पर्यंतचीच गुंतवणूक पात्र ठरते. उपरिनिर्दिष्ट कलम 80G खालील वजावटीव्यतिरिक्त आयकर कायद्याच्या इतर विविध कलमांखाली पुढीलप्रमाणे वजावटी मिळू शकतात. यातील काही वजावटी सर्वसामान्य करदात्यांना माहीतही नसण्याची शक्यता आहे.

• 80CCC : LIC/इतर विमा कंपन्यांच्या annuity/ पेन्शन योजनेत भरलेल्या प्रीमियमवर कमाल रु. १,००,०००/- पर्यंत (परंतु 80C, 80CCC, 80CCD यामध्ये मिळून कमाल रु. १,५०,०००/-ची वजावट)

• 80CCD(1) : केंद्र सरकार निर्देशित पेन्शन फंडात केलेली व्यक्तिशः

गुंतवणूक (एकूण उत्पन्नाच्या कमाल १०%)

• 80CCD(2) : केंद्र सरकार निर्देशित पेन्शन फंडात मालकाने केलेली गुंतवणूक (एकूण उत्पन्नाच्या कमाल १०%)

• 80CCF : केंद्र सरकार निर्देशित दीर्घ मुदतीच्या Infrastructure Bonds मधील गुंतवणूक कमाल रु. २०,०००/-

• 80CCG : १२ लाखपर्यंत उत्पन्न असलेल्या व्यक्तींनी निर्देशित समभागांत केलेली गुंतवणूक. कमाल रु. २५,०००/-

• 80D : वैद्यकीय विम्यासाठीचे प्रीमियम ज्येष्ठ नागरिकाला स्वतःसाठी रु. २०,०००/- पर्यंत, इतरांना रु. १५,०००/- . इतरांनी ज्येष्ठ पालकांसाठी भरल्यास आणखी रु. २०,०००/- व पालक ज्येष्ठ नसल्यास आणखी रु. १५,०००/- . तसेच वार्षिक वैद्यकीय तपासणीसाठी आणखी रु. ५,०००/- . अशा रितीने कमाल वजावट रु. ४५,०००/- .

• 80DD : करदात्याच्या स्वतःच्या वा त्याच्यावर अवलंबून असलेल्या विकलांग वा अपंग नातेवाईकांच्या वैद्यकीय उपचारांचा खर्च, किंवा त्याच्या खर्चासाठी LIC/ तत्सम विमा कंपनीच्या अशा व्यक्तीसाठी असलेल्या योजनांच्या प्रीमियमसाठी दिलेली रक्कम कमाल रु. ५०,०००/- . तसेच ८०% पेक्षा अधिक अपंगत्व असल्यास रु. १,००,०००/- .

• 80E : उच्च शैक्षणिक कर्जावरील व्याज : बँका, वित्तीय संस्था वा निर्देशित धर्मादाय संस्थांकडून स्वतःच्या/ अवलंबित अपत्य, पती/ पत्नी वा कायदेशीर पाल्याच्या

महाविद्यालयीन/ उच्च शिक्षणासाठी घेतलेल्या कर्जावरील सर्व व्याज (कोणत्याही कमाल मर्यादेशिवाय)

• 80EE : केवळ पहिल्या घरासाठी गृहकर्ज घेणाऱ्यांसाठी - घराची किंमत ४० लाखाहून कमी व कर्ज २५ लाखाहून कमी असल्यास कर्जावरील व्याजापोटी पूर्ण रु. १ लाखाची वजावट (दिलेले व्याज कमी असले तरी) सध्या करनिर्धारण वर्ष २०१५-१६ वित्तीय वर्ष २०१४-१५ साठी.

• 80G : केंद्र सरकार निर्देशित काही संस्थांना दिलेल्या देणग्यांवर १००% तर काहींवर ५०% पर्यंत वजावट. कमाल मर्यादा 'Gross Total Income' च्या १०%)

• 80GG : स्वतःच्या राहण्यासाठी घरभाडे म्हणून भरलेली रक्कम जर एकूण उत्पन्नाच्या १०% पेक्षा अधिक असेल तर अशी जास्तीची रक्कम (कमाल रु. २०००/- दरमहा किंवा एकूण उत्पन्नाच्या २५%)

• कलम २४ : स्वतः राहण्यासाठी घेतलेल्या घरावरील गृहकर्जावरील रु. २ लाखापर्यंतचे व्याज करसवलतीस पात्र आहे. परंतु त्यासाठी बांधकाम कर्ज घेतल्यापासून ३ वर्षांत पूर्ण झाले पाहिजे. तोपर्यंत कमाल रु. ३०,०००/-ची वजावट केवळ व्याजाच्या रकमेवर मिळते. कर्ज घेतल्यापासून ३ वर्षांच्या आत बांधकाम पूर्ण झाले नाही तर या ३ वर्षांत दिलेल्या व्याजाच्या एकूण रकमेची करसवलत पुढील ५ वर्षांपर्यंत समान हप्त्यांत घेता येते.

• कलम २४ : गृहकर्ज घेतलेले घर भाड्याने दिल्यास, गृहकर्जावरील रु. २ लाखापर्यंतचे व्याज करसवलतीस पात्र आहे. परंतु मिळालेले भाडे हे आय

म्हणून दाखवून त्यावर देय आयकर भरावा लागतो.

वाचकांच्या सोयीसाठी या माहितीचे संकलन केले असले तरी अनवधानाने यात काही त्रुटी राहिल्या असण्याची शक्यता आहे. तरी गुंतवणुकीबाबत अंतिम निर्णय वाचकांनी आपले करसल्लागार, C- किंवा CF- अशा व्यावसायिक व्यक्तींच्या सल्ल्यानुसारच घ्यावा ही विनंती.

सध्याच्या वाढत्या खर्चाच्या दिवसांत प्रत्येकाची सेवानिवृत्तीनंतरची पैशाची गरज वाढतच जाणार आहे. उदा. वयाच्या ५८व्या वर्षी जर दरमहा रु. २५,०००/- खर्चाची तरतूद करायची असेल आणि प्रचलित व्याजदर ८% असेल, तर ३० वर्षांच्या व्यक्तीने पुढील २८ वर्षे, दरमहा ३२६०/- रु. तर २५ वर्षांच्या व्यक्तीने पुढील ३३ वर्षांत दरमहा रु. २१९०/- गुंतवणूक करणे अनिवार्य आहे. व्याजदर जर ६% असेल तर ह्याच रक्कमा दरमहा रु. ५६५०/- व ४२००/- अशा असतील. यावरून एक लक्षात येते की काळाची गरज ओळखून प्रत्येकाने गुंतवणुकीचे तंत्र तरुणपणीच आत्मसात करावयास हवे.

तात्पर्य म्हणजे, आयकर वाचवणे आणि आयुष्याच्या सायंकाळी, या वाचवलेल्या पुंजीवर स्वतःचे वा आपल्या लाडक्या कुटुंबीयांचे आयुष्य अधिक सुखकर करणे हे प्रत्येकाच्या हातात आहे, केवळ इच्छाशक्ती हवी. नव्हे, असे करणे हे प्रत्येकाचे आद्य कर्तव्यच आहे म्हणा ना! तुम्हीही माझ्या या मताशी सहमत असालच....

तर मग?..... वाट कशाला बघायची..... शुभस्य शीघ्रम्...!!!

- सदानंद विष्णू मराठे (पृ. ४१७)

१ जानेवारी २०१५ची वर्षारंभीची सकाळ उजाडली ती एका मनस्वी, कार्यमग्न जीवनाच्या समाप्तीची बातमी घेऊनच. काळाच्या पोटात काय दडलेले असते कुणास ठाऊक? दिनकर रामचंद्र मराठे उर्फ आपले भाऊकाका आता या जगात असणार नाहीत हे कटू वास्तव पचवायला भाग पाडणारी ती सकाळ! तुमच्या चिरनिद्रेकडे पाहताना आठवणींचे कढ अनावर होत होते.

३७ वर्षापूर्वी मी लग्न होऊन या घरात आले, तेव्हा आपले हे मोठे भावजी एवढीच जाणीव, पण लग्नाच्या दुसऱ्याच दिवशी सत्यनारायणाची पूजा होती. त्या वेळी माझ्या अंगात दैवी संचार झाला होता, तेव्हा 'आमच्या घरात असली थेंर चालणार नाहीत' अशा कडक शब्दांत इशारा मिळाला तो याच भाऊकाकांकडून. खरंतर मी उडालेच होते. कारण दाखवण्याच्या कार्यक्रमाच्या वेळी मी स्वतः या सर्व गोष्टींची स्पष्ट कल्पना दिली होती म्हणून लग्नाला होकार देताना या सर्व गोष्टी गृहीत धरूनच दिला असणार ही माझी समजूत, अर्थात कालांतराने फक्त यांचीच संमती होती हे कळलं तेही अगदी अलीकडच्या काळात. महत्त्वाचा मुद्दा हा की, मी अगदी नवखी असूनही मला हे कसं सांगावं हा प्रश्न त्यांना पडला नाही व त्यांना उलट उत्तर देऊन त्यांचा अपमान करण्याचा माझाही संस्कार नव्हता. त्यामुळे मराठ्यांच्या घराला कमीपणा येईल असे आपल्या हातून काहीही घडता कामा नये, याची खूणगाठ बांधत, 'हे पाणी काही वेगळंच आहे' याची चुणूकही मनाला स्पर्शून

गेली. खरं म्हणजे भाऊकाकांचा चुलतभाऊ व बुवाकाकांचा मुलगा एवढीच ओळख माझ्या भावांना बहिणीसाठी वर निवडताना पुरली

कै. दिनकर रामचंद्र मराठे
(भाऊकाका)

असती याची जाणीव हळूहळू दृढ होत गेली. सुंदरबुवांचा बराचसा संसार त्यांच्या भावाने म्हणजे नानांनीच सांभाळला आणि पुढे तुम्ही तो वारसा सांभाळलात. म्हणूनच आमच्या लग्नासकट शैला व पुष्पा या बहिणींच्या लग्नात आईवडिलांच्या खालोखाल प्रथम मान तुमचा होता; त्याबरोबर येणारी जबाबदारीही आनंदाने खांद्यावर घेऊन तो सार्थ ठरविलात. माझा मोठा भाऊ व तुमचे कुटुंब यांचा पूर्वपरिचय ही माझ्या लग्नासाठी मोठी शिदोरी होती.

कुटुंबातील सुखदुःखाच्या प्रसंगातील एकमेकांच्या सहवासाने तुमच्या स्वभावाचे विविध पैलू उलगडत गेले. मी वरळीला आकाशवाणी केंद्रातील कार्यक्रमांच्या लेखन

कार्यशाळेला गेले होते. प्रशिक्षणाच्या १० दिवसांच्या कालावधीसाठी मी मुंबईत होते. सासूबाई आजारी असल्यामुळे काकूंच्या जिवावर मुलांना सोडून आले होते; पण पाचव्याच दिवशी सासूबाई गेल्या. कायम सोबत असणारी मी अंत्यसमयी जवळ नव्हते ती खंत घेऊनच आपणां सर्वांबरोबर मी घरात शिरले. प्रवासात आपल्याच कुटुंबातल्या व्यक्तीने 'झाले का मैत्रिणींबरोबर फिरून, मजा करून' असा प्रश्न विचारला तेव्हा मी मात्र अवाक् झाले. त्या वेळी पहिल्या दिवसाचे सर्व विधी झाल्यावर पुढचे प्रशिक्षणाचे पाच दिवस पूर्ण करण्यासाठी आमच्याबरोबर तू मुंबईला चल म्हणून तुम्ही उभयतांनी आग्रह धरला होता. तेव्हा शिक्षण, अनुभव, जबाबदारीची जाणीव यांतील मनाची प्रगल्भता प्रकर्षाने जाणवली. नानांचे 'स्वप्नसुंदरी' नाटक प्रकशित करण्यात तुमचा सिंहाचा वाटा होता तेव्हाच साहित्यप्रेम, रसिकता व ज्ञानलालसा यांची ओढ जाणवली होती. म्हणूनच माझ्या आवडीच्या साहित्यक्षेत्राला मनापासून दाद दिली होतीत. पालीला जिल्हा साहित्य संमेलन झाले, मी अध्यक्ष होते तेव्हा तुमच्या पुढाकाराने सर्व कुटुंबीयांनी आर्थिक मदत तर केलीच; पण रात्री दोन-अडीच वाजल्यावरही कार्यक्रम संपेपर्यंत थांबून तुम्ही उभयतांनी मला घरी आणून सोडलेत व मगच अण्णांकडे झोपण्यास गेलात. एका चुलतभावजयीसाठी हे किती दुर्मिळ व मोलाचे होते हे कसे सांगू तुम्हाला?

तुमचा काळ, अगदी आमच्या लहानपणापर्यंतचा काळ कुटुंबांच्या आखलेल्या त्रिकोणी, चौकोनी कुटुंबाचा नव्हताच मुळी. त्यामुळे मी व माझी मुले यांपलीकडे जाऊन, माझी भावंडे, सख्खी-चुलत सगळीच माझी, हीच जाणीव तीव्र असायची. म्हणून जयश्रीवहिनीचे शिक्षण, नोकरीला लागण्याची जबाबदारी, लता-पुष्पासारख्या चुलतबहिणींच्या नोकऱ्या, आजारपणे, भावंडांची लग्ने, बाळंतपणे यांसह स्वभाववैशिष्ट्यांच्या अनेक तऱ्हा तुम्ही गुणदोषांसह पचवल्यात. यात तुम्हांला साथ दिली ती तुमच्या ज्योतीने. दिनकराचीच ज्योती ती, त्याहून वेगळी कशी असणार? तुमच्यासारख्या ध्येयवेड्यांचा संसार म्हणजे सुळावरची पोळी. स्वतःला विसरून, प्रसंगी भावना मारूनच जगायचं. संसारात स्वतःचं वेगळं अस्तित्व विसरून जायचं, विरघळवून टाकायचं हेच बाळकडू जगणं टवटवीत करतं. त्या काळी आडगावात राहणाऱ्या बांधवांना अडीनडीला आजारपणात मुंबईतल्या चाकरमान्यांची घरे हाच मोठा आधार असे. त्यामुळे स्वतःची तीन मुले, त्यांचे शिक्षण इतर कुटुंबकबिल्यासह यशस्वी होताना गिरगावातील दोन खोल्या, साठेमामीच्या जगावेगळ्या संसाराचा शेजार आणि इतर चाळकरी हे घरच्यासारखे सर्वांनाच परिचित होते. प्रत्यक्ष उपदेश न करता स्वतःच्या आचरणाचा प्रभाव गृहस्थधर्म व समाजसेवा यांची उत्कृष्ट सांगड घालीत पुढच्या पिढीला, आपल्या मुलांना किती संपन्न करून जातो याचे मूर्तिमंत उदाहरण म्हणजे तुमचा संसार. नातीचा म्हणजे प्रभाच्या मुलीचा - प्राचीच्या - आजारपणासह डोळ्यांत तेल घालून

करावा लागलेला बालपणीचा सांभाळ असो किंवा बुवाकाकांचे कीर्तनासाठी महिनोन्महिने आपल्या घरी राहणे असो, त्यात डावे-उजवे झाले नाही. सुखदुःखाच्या सर्व प्रसंगात स्थितप्रज्ञासारखे राहणाऱ्या तुम्हांला एकदाच तुमची आई गेली तेव्हा हळवे होताना पाहिले. तिच्या पायावर डोके ठेवून शेवटचा नमस्कार करताना तुमच्या जिवाची झालेली घालमेल डोळ्यांतून वाहत होती. आई नानांच्या जाण्याने तुमचे भावंडांतील ज्येष्ठपण अधिकच अधोरेखित झाले. कर्तव्याची जाणीव एवढी प्रखर की, पाच वर्षापूर्वी तुम्ही दोघेही माझ्या भावाच्या जीवघेण्या आजाराने त्याला भेटण्यासाठी चिपळूणला गेलात. पुढे त्याला बरे वाटल्यावर सगळ्यांच्या आनंदात तुम्हीही सहभागी झालात. तुमचा वयाचा विचार करता तुम्हांला दोघांचा एसटीचा प्रवास आम्हांला मात्र काळजीत टाकणारा वाटला होता.

एरवी सावलीसारखी सतत सोबत करणारी ज्योती तुमच्यावेगळी कधी वाटलीच नाही म्हणूनच बहुधा स्वतंत्रपणे तिच्यावर लिहिणे झाले नसावे. सतत साथ करण्यासाठी कधी मागे, कधी बरोबर असणाऱ्या या सावलीने मृत्यूला मात्र तुमच्याआधी जिंकून तुम्हांला चुकवले. देवांची पूजासुद्धा कधीही न करणारे तुम्ही, तिच्या मृत्यूनंतर मात्र तिच्यासह देवांना पूजेत बांधलेत आणि आता तर तिला वर्ष पूर्ण होण्याआधीच हाताला हात लावून 'मम' म्हणायला निघून गेलात. ज्योती गेल्यानंतरही गिरगावातल्या जागेत एकटे राहणे तुम्ही पसंत केलेत. तुमची वाचनाची आवड व खांद्यावर घेतलेल्या सामाजिक कामांची सोबत घेऊनच. तसा काही वर्षापूर्वी तुम्हांला

हृदयविकाराचा सौम्य झटका आला होता असे मुले म्हणतात. तो डॉक्टरांना जाणवला होता, मला नाही म्हणून औषधे घेणेही टाळलेत आणि ८२ व्या वर्षापर्यंत तरुणाला लाजविणाऱ्या उभारीने जगलात, ते तुमच्या मनोबलावर. आपला शेवट जवळ आला हे कळूनही बल्लाळेश्वराच्या पालखीला नमस्कार करून शांतपणे मृत्यूच्या स्वाधीन झालेल्या सीताबाईंचेच ज्येष्ठ पुत्र तुम्ही, आईसारखेच जगलात. सुंदरबुवांच्या पेण येथे होणाऱ्या कीर्तनमहोत्सवाला अगदी आतापर्यंत तुम्ही उभयता खांद्याला दोन जड पिशव्या लटकावीत एसटीने येत होतात तेव्हा आम्हांला तोंडात घालायला हाताची पाच बोटे पुरत नव्हती. मुला-नातवंडांना छान छान गोष्टी सांगणाऱ्या या आबांना सोसासोसाने आणलेले भरपूर फळांचे ओझे अंतरंगातील मायेपुढे कधी जाणवलेच नसेल. अनघाच्या व नीलेशच्या तान्ह्या मुलींनासुद्धा थरथरत्या हातांनी मांडीवर घेतानाही हे थकलेपण आड आले नाही. स्वतःच्या मुलांच्या वाढत्या संसारात आपली लुडबुड नको म्हणून असेल, इतरांना तुमचे एकटे राहणे पटत नसतानाही तुम्ही स्वतःला पटले तसे जगत राहिलात. मूळचा मानी स्वभाव, जो संसारात हट्टीपणा ठरतो, तोच समाजात ध्येयवाद ठरतो आणि हीच ध्येयासक्ती कर्तृत्वाने झळाळून उठते. स्वतःच्या कर्तबगारीने आर्थिक संपन्नता व मोठमोठी पदे भूषविणाऱ्या तुमच्या मुलांमध्ये म्हणूनच तुमचे आर्थिक, शारीरिक, मानसिक स्वावलंबन व अत्यंत साधेपण नेहमीच वेगळेपणाने उदून दिसले. आपण एकटे राहतो याचे पूर्ण भान असल्याने शेजारून डबा घेणे, दाराला कडी

न लावता झोपणे, आणि मला सांगितलेले, 'अग प्रज्ञा, हल्ली दुधाचे पैसे, गड्याचे पैसे मी रोजच्या रोज देतो, उद्या काय होईल म्हणून भानगड नको' इतके भान ठेवून जगणे किती जणांना जमते? घरात गरजा कमीच ठेवल्यामुळे जोखमीचे काही नसल्याने चोरीचीही भीती नाही. चोर नेऊन नेऊन काय नेणार, माझी पुस्तकं, नाहीतर कामाच्या फाइली - सारेच विलक्षण वाटणारे!

मुंबईत पोस्ट ऑफिसात कारकून म्हणून नोकरी करता करता बी.ए. होऊन तीन तपांची सेवा झाल्यानंतर डेप्युटी पोस्टमास्तर म्हणून दादर पोस्टातून सेवानिवृत्त झालात. पण मुंबईतील चाळीत पाऊल टाकल्यापासून चाळीतला गणेशोत्सव तुम्ही अक्षरशः खांद्यावर उचलून घेतला होता. त्यामुळे मुलांना सामाजिक कार्याची गोडी व निर्भयतेची देणगी मिळाली. चाळकमिटी, दुरुस्तीची कामे, दिवाळी अंक व पुस्तके यांचे घरपोच वाचनालय चालवत यात फायदा एकच, माणसे जोडली गेली. मखामलेसारख्या अशिक्षित कुटुंबातून आलेल्या मुलालाही वाचनाचा नाद लागला. सिद्धार्थ कॉलेज, रूपारेल, रुईया महाविद्यालय या शैक्षणिक प्रवासात हा ध्येयवेडा तरुण घडला.

१०- १५ वर्षापूर्वी पालीसारख्या आपल्या स्वतःच्या गावात श्रीबल्लाळेश्वर देवस्थान व बच्चुअली लेनमधील नेत्रचिकित्सालयातील तज्ज्ञ डॉक्टरांच्या संयुक्त विद्यमाने पुढाकार घेऊन नेत्रचिकित्सा शिबिरे भरवलीत. आर्थिकदृष्ट्या दुर्बळ, खेड्यापाड्यात राहणाऱ्या आपल्या बांधवांना मुंबईत येऊन उपचार घेणे परवडत नाही म्हणून हा खटाटोप दर वर्षी. अगदी आतापर्यंत

स्वतः येऊन त्या कामाचा पाठपुरावा केलात. त्या वेळी देवस्थानातील सर्वांची आपुलकीने विचारपूस करणे, तेही आपण फार मोठे काही करतो याचा आव न आणता, हे कितीजणांना साधते? डोळ्यांचा दवाखाना सुरू झाला. उद्घाटनाच्या वेळी व्यासपीठावर न बसता मागेच राहिलात. देवस्थानाने त्या वेळी तुमचा सत्कार केला तुमच्या कामाची बूज ठेवून हेही नसे थोडके!

वृद्ध सेवा मंडळ, गिरगाव या संस्थेचे अध्यक्ष, आपटा-पनवेल वृद्धाश्रम, गरजूंना आर्थिक मदत, केंद्रसरकारच्या सेवानिवृत्तांच्या संघटनेचे मुंबई विभागाचे काम, दरमहा 'पेन्शनर्स व्हॉइस' हे मासिक, बॉम्बे पोस्टल इन्स्टिट्यूटचा कारभार, दिल्ली ए.आय.सी.सी पेन्शन असो.चे काम, त्यासाठी संपूर्ण भारतभर फिरणे. या सर्व व्यवहारांतील अगदी आर्थिक बाजूसकट एखाद्या निरपेक्ष विश्वस्तासारखे तुमचे वागणे. आपल्यानंतर ही जबाबदारी कोणी घेईल की नाही म्हणून तळमळणारे तुमचे मन शेवटच्या श्वासापर्यंत वाट पाहत राहिले असेल.

तुम्ही एकटे राहता याची सर्वांनाच काळजी. म्हणूनच दिल्लीहून प्राची व परदेशी शिकण्यासाठी गेलेल्या विद्याधरसारख्या नातवंडांना भेटण्यासाठी तुम्ही गोरेगावला आलात. तेव्हा मुला-नातवंडांत रमलेल्या तुमच्यावर काळाने हळूच फुंकर घातली असावी. तुमच्या मनस्वी व मानी जगण्याला एवढेही गालबोट लागू नये. एकांतवासात एकटेच गेले असा बड्डाही जणू त्याने लागू दिला नाही. तुमचा मृत्यू आम्हां सर्वांसाठी दुःखद खराच; पण तुम्हांला अपेक्षित असलेला,

कोणाकडूनही फारशी सेवा करून न घेता, एकटेपणाचा बाऊ न करता जगण्याचा मानाने आलेला मृत्यू तुमची जीत करून आमच्या पाठीवर मायेने विश्वासाचा हात फिरवून गेला.

पेणमधील काळेश्रीसारख्या आडगावातील जनाभाऊंचा शेतकरी ते शिक्षक हा प्रवास नानांच्या साक्षीने घडला. या रामचंद्र आणि सीता या माता-पित्यासमान गुरूंची आठवण जनाभाऊ व त्यांच्या मुलांनी तुळशीवृंदावन व सभागृहाला नाव देऊन स्मरणीय केली. कीर्तनमहोत्सवाच्या रूपात माधवने बुवाकाकांच्या स्मृती तेवत ठेवल्या. आता तुमच्या अखेरच्या क्षणीही ही नाती जपली गेली. आमच्या बा. के. मराठे सरांनी त्यांच्या घरी एक वाक्य लिहिले आहे, 'कार्यमग्रता जीवन व्हावे, मृत्यू ही विश्रांती' हे तुमच्या अर्थपूर्ण जगण्याने व मृत्यूने मनावर कोरले गेले आहे.

भारतीय संस्कृतीतील चार आश्रम- ब्रह्मचर्याश्रम, गृहस्थाश्रम, वानप्रस्थाश्रम, संन्यासाश्रम यांचा खरा अर्थ तुम्हांला कळला होता का हो? कुटुंबप्रमुख ते सामाजिक सेवांचा निरंतर वसा घेतलेल्या या सेवाव्रती सांगातीचे आमच्या मनातील स्मारक, नातेसंबंधांतील मनोमीलनासह चिरंतन राहो, विविध कलांचा भोक्ता असणारा हा रसीला प्रवासी पुढचे काम करण्यासाठी म्हणूनच शारदेच्या दरबारी रुजू झाला असावा. म्हणूनच 'जेथे जाऊ तेथे तुम्ही अमुचे सांगातीच असता, खरं ना भाऊ!'

- सौ. प्रज्ञा मराठे (पृ. १६९)

खारघर

मो. ९८१९१४४८६९

प्रवासवर्णन

पॉप्युलर युरोप टूर (०९ मे ते २६ मे २०१२ - १६ दिवस)

लांबच्या प्रवासाची पूर्वतयारी म्हणजे स्वतःचे आरोग्य, सभोवतालच्या बदलत्या हवामानाला सामोरे जाण्याची क्षमता, प्रवासाचे वेळापत्रक काटेकोरपणे पाळणे जरूर होते. मुंबई (ठाणे) येथील घरापासून विमानतळापर्यंत नातेवाईकांच्या घोळक्यातील आम्हाला हवाईतळावर पाय ठेवताक्षणीच स्वतःचे स्वतःच ही जाणीव प्रकर्षाने झाली. विमानारूढ होणार तोच स्टॅपिंग दाखवा, ते नव्हते. स्त्री अधिकाऱ्याने मदत करून पुन्हा खाली पाठविले, रीतसर छप्पे झाले (इमिग्रेशन. विमानात प्रवेश सुलभ झाला. हवाईसुंदरीने सुहास्यवदने स्वागत करून दिशादर्शक हात केले, मला थॅक्स म्हणण्याचेही वेळीच सुचले. हवेत तरंगण्याचा अद्भुत अनुभव व आकाशाच्या अफाट बेफाट विस्ताराचे दर्शन सुरू झाले. भल्या पहाटे आम्ही दुबई एअरपोर्टवर उतरलो. दुबई ते लंडन प्रवास AC बसने होता. केसरी लीडर, ४८ भारतीय प्रवासी, अशा ४९ जणांचा ताफा मार्गस्थ झाला. ड्रायव्हर आंद्रे उत्तम चालक भेटला.

दहा प्रमुख देश म्हणजे इंग्लंड, फ्रान्स, बेल्जियम, नेदरलँड, जर्मनी, स्वित्झर्लंड, ऑस्ट्रिया, इटाली या ठिकाणी भेटी देणार होतो. युरोपियनांचा समर (उन्हाळा) असूनही आपल्याला (भारतीयाना) कडक हिवाळा जाणवत होता. सूर्यप्रकाश पहाटे ४ पासून पसरे व रात्री उशिरा ८.३०-९ पर्यंत स्वच्छ सूर्यप्रकाश जाणवे. रोज साधारणपणे दु. ४ ते संध्या. ६ पर्यंतच्या दरम्यान अधूनमधून पावसाच्या सरी बरसत.

निसर्गाची अशी बदलती रूपे मन मोहरून टाकीत. इटलीतील रोममध्ये चोऱ्या, पॉकेटमार, ड्रायव्हरवर हल्ले यांच्या बातम्या ऐकल्या होत्या. पूर्वनियोजित ड्रायव्हरवर हल्ला झाल्याने पोलीस कम्प्लेंट इत्यादीत व्यस्त राहिल्याने प्रसंगी दुसऱ्या ड्रायव्हरची व्यवस्था केली होती. गौर वर्ण, उंची भव्य, भुरे कुरळे केस, सुटाबुटातील हा चालक श्री. आंद्रे ग्रीक स्टॅच्यूसारखाच वाटला. वेगळ्याच इंग्रजी उच्चारंत संभाषण करीत, परंतु अत्यंत अदबीने वागत होता. गाडीची स्वच्छता तो कटाक्षाने राखीत असे. त्याच्या न कळलेल्या सूचना ग्रुप लीडर नीट समजावून देई. दर २.३० तासांनंतर ४५ M. व १.३० (दीड तास) तासांनंतर १५ M. हॉल्ट घेणे या नियमात कधीही बाधा आली नाही. रोम सोडल्यावर मात्र बसच्या दोन्ही दारांचा उपयोग चढउतारासाठी सुरू झाला. आमचे आखडलेले पाय लवकर वळत नसत. तरुण तुर्क सहप्रवासी आम्हांला नेहमीच संभाळून घेत. जानेमन, जानेमन, मेरे दो नयन या सुश्राव्य गाण्याच्या पार्श्वभूमीवर लंडनपर्यंतचा प्रवास सुखावह झाला.

युरोपदर्शनास जी सुरुवात झाली, विलक्षण नेत्रदीपक अनुभव व निसर्गाची असंख्ये रूपे यांनीच. अतिभव्य भिंती, लांबच लांब बोगदे, विस्तीर्ण हिरवीगार शेते, क्वचित उंच टॉवर यांचे स्वच्छ दर्शन वाटेत होत होते. पण कुठेही फूट, मीटरभरसुद्धा अमक्या तमक्याच्या वाढदिवसासारखी होर्डिंग्ज, औषधालाही दिसली नाहीत. ठराविक अंतरावर पिवळे दिशादर्शक बाण,

चित्राकृती (T.w.o.D.) उदा. पूल, क्रॉस रोड, गाड्या यांची चित्रे विशिष्ट रंगात सहज स्पष्ट वाहतूक नियमानुसार. लांबूनही समजू शकतील अशी मोठी टॉवर घड्याळे मात्र चौकाचौकात शहरात प्रवेश करताना दिसून येत. संपूर्ण बसप्रवासात विस्तीर्ण, स्वच्छ रस्ते, Use & Throw नाही. सार्वजनिक तसेच ऑफीस आवारात विशिष्ट जागी सिगारेट ओढणे, राख वा थोटूक डसबीनमध्येच टाकणे यासाठी कोणत्याही सूचना लिहिलेल्या नव्हत्या. सार्वजनिक स्वच्छतागृहे अगदी स्वच्छ पाणी, साबण टिशू पेपर चोख व्यवस्था. ओले हात वाळविण्यासाठी स्वयंचलित यंत्रे सर्वत्र उपलब्ध होती. ६० अक्षरे हिरव्या रंगात, Stop लाल रंगात इतक्या रंगीत खुणांवर ट्रॅफिक यंत्रणा सुरळीत चालू होती. रस्ता ओलांडण्यासाठी पांढरे पट्टे लांबूनही दिसू शकतात.

लंडनशिवाय अन्यत्र इंग्रजी भाषेचा वापर नाही. प्रत्येक देशातील उच्चाराची विशिष्ट लकब असे. स्थानिक बसप्रवासात बसची दारे आपोआप उघडणे, यंत्रावर तिकीट काढणे अशा सोयी होत्या. या सोयीसुविधा आम्ही तत्परतेने शिकून घेतल्या. आपणही (आशियाई) या सर्व सुविधा व स्वच्छता आपल्या देशात प्रत्यक्षात आणू शकतो. परंतु तेथे पाहिजे जातीचे म्हणजे स्वयंशिस्त. आपण स्वातंत्र्याचा अर्थ स्वच्छंदीपणा असा लावतो तो खटकतो. या पाश्चात्यांच्या चांगल्या सवयी आपण सार्वजनिक जीवनात अवलंबल्या तर प्रदूषण, रोगराई कुठल्याकुठे पळून जाईल.

लंडनदर्शन मनोहारी निसर्ग, सोबत मानवी किमया किती नयनमनोहर आहे ते प्रत्यक्ष स्वतःच अनुभवावे हेच खरे. तेथे शब्द तोकडे बापुडे. स्वच्छ आकाश, त्याच्या निळ्या रंगाच्या असंख्य छटा, पाण्याची व आकाशाची स्वच्छ नितळ आकाशी रंगांची जणू स्पर्धाच. लांबच लांब पसरलेल्या पर्वतराजी पांढऱ्या व किंचित तपकिरी रंगछटा. टोकाला उंच शिखरावर पांढरी बर्फाची चमक डोळ्यांत भरत असे. या पार्श्वभूमीवर शहरवस्त्यांची रचना मोठी आकर्षक संयोजकतेने उभारलेली दिसली. बांधकामाचा विशिष्ट बाज व सारखेपणा, पांढरा, लाल, मरून, पिवळा अशा मोजक्या रंगांचा दारे, खिडक्या, भिंती व छोटे टॉवर यांच्या सुशोभीकरणासाठी नेमका वापर. आकर्षक कलाकुसर, फुलझाडे व फुलांच्या रंगाची निवड एकाच प्रकारची. सारख्या उंचीची झाडे वाढवलेली दिसली. घराची स्वच्छता स्वतः घरमालकच अंप्रन चढवून करताना दिसला. काही ठिकाणी विस्तीर्ण जागेवर दूरवर पसरलेली हिरवीगार शेते एका पद्धतीने छाटलेली (वाढलेली) दिसत होती. तर बहुतेक शेतांवर ट्रॅक्टरचा सर्रास वापर होत होता. कापलेल्या गवताच्या भल्यामोठ्या गंज्या प्लॅस्टिक पेपरमध्ये व्यवस्थित बांधून शेतावर ठेवलेल्या दिसल्या. शेतावरच रोहाउस, पाण्याची टाकी, गुरांचा तबेला, गॅरेज, धष्टपुष्ट गुरेघोडे चरताना मोठे सुंदर वाटले. कंपाउंडला सूचिपर्णी फर वृक्ष लावलेले. अधिक यंत्रांचा वापर, नियोजनपूर्वक निसर्गाचा सदुपयोग व आरोग्यपूर्ण वातावरण. काळवेळेचा सदुपयोग, जास्तीत जास्त उत्पादनावर (सकस) भर कसा द्यावयाचा त्याचा जणू प्रात्यक्षिक

पाठच समोर मिळत होता. इंग्लंडमधील बिग बेन ब्रीज, स्टॅच्यूहाउस, इत्यादी मोठे विलोभनीय आहे. वॅक्स म्युझिअममधील भारतीय व्यक्तिरेखांचा पुतळ्यांच्या स्वरूपात केलेला समावेश मनाला दिलासा देतो. स्व. इंदिरा गांधी, माधुरी दीक्षित, सचिन तेंडुलकर, अमिताभ बच्चन यांचे मेणाचे पुतळे खूप आकर्षक आहेत. परंतु व्यक्तिनुरूप प्रत्येक पुतळ्याच्या उंचीची प्रमाणबद्धता कमी जाणवली. हे व्यक्तिगत मत आहे.

याखेरीज मला युरोपातील आवडलेली स्थळे वर्णन करायची तर यादी खूपच मोठी होईल आणि वर्णनेही. तेव्हा या स्थळांचा उल्लेख अत्यावश्यक तो करित आहे. आयफेल टॉवरच्या वरच्या मजल्यापर्यंत पोहोचता आले ते दृश्य अवर्णनीय. ऑस्ट्रिया या आखीवरेखीव छोट्या देशातील क्रिस्टल फॅक्टरी, विविधरंगी क्रिस्टलची चमचमती दुनिया; डोळे दिपून जात होते. स्वित्झर्लंडमधील नैसर्गिक अतिउंचीवरील धबधबे व सोबत सुशोभित रंगतदार फुलबागा. त्यांची निगराणी करणारी अंप्रन घातलेली युरोपियन युवती. रोपांवर विविधरंगी फुले लक्ष वेधून घेत होती, तसेच जमिनीवर रंगीत दगडांची आकर्षक सजावट पथदर्शकाचे काम करित असावी असे वाटले. शेवटचा टप्पा इटाली येथील चौकात उभारलेली भव्य कारंजी व त्यांच्या सुशोभनात भव्य प्रमाणबद्ध व विविध हालचालींनी युक्त असे रेखीव संगमरवरी मानवी पुतळे. शिल्पकार मायकेल अँजेलो याच्या जादूभऱ्या हातातून साकार झालेली ही शिल्पे जणू कला-अभ्यासकांची खुली कलामंदिरेच होत. अॅम्पीथिएटरची अवाढव्य खुली इमारत गोलाकार रचनेमुळे शोभत होती.

या प्रवासात मला झालेला अलभ्य लाभ म्हणजे एक पूर्ण दिवस ल्यूअर म्युझियमचे निरीक्षण. हा माझ्या आयुष्यातील स्वर्गीय आनंद होता. त्याला मदतनीस पाक नागरिक, पॅरिस येथे उद्योग शिक्षण घेत असलेला, याचे आभार मानावे तेवढे थोडेच. स्वतः रेल्वे तिकीट काढून आम्हांला म्युझियमच्या गेटपर्यंत सोडून चहा देऊ शकत नाही म्हणून सॉरी म्हणणारा जणू देवदूतच. आमचे पारसी सहप्रवासी दुसऱ्यांदा आमच्यासोबत म्युझियम पाहण्यास तयार झाले. त्यामुळे परक्या देशात निश्चितपणे अनामिक ओढीने मी म्युझियम पाहिले. प्रत्येक दालनाबाहेर आतील पेंटिंगची छोटी प्रतिकृती व क्रमांक नोंदविलेला, मोठा सूचक वाटला. भव्य दिव्य तैलरंगातील वास्तववादी चित्रे पाहून अनोखा आनंद मिळत होता. लिओनार्दोचे जगप्रसिद्ध चित्र मोनालिसा, तिच्या चेहऱ्यावरील गूढ हास्य, व्यक्तिचित्राचे बारकावे व रंगकामातील सफाईदारपणाला तोड नाही. येशू ख्रिस्ताचे अंतिम भोजन हे चित्र अप्रतिम. मध्यवर्ती पेन्ट केलेल्या येशूच्या चेहऱ्यावरील प्रेम व दया, त्याच्याकडे लक्ष केंद्रित केलेले त्याचे अनुयायी, डोळ्यांतील भक्ती व एकाग्रता प्रत्येकाच्या चेहऱ्यावर जाणवत होती. अशी असंख्य पेंटिंग्ज त्यांच्या मूळ स्वरूपातील दर्शन हा माझ्यासारख्या कलाशिक्षकाच्या जीवनातील अमूल्य ठेवा आहे.

माझ्या असंख्य कलाप्रेमी रसिकांना तसेच कलकारांना एक सूचना निश्चित करावीशी वाटते. आपल्या वयाच्या चाळिशीपन्नाशीच्या आत शक्य झाल्यास युरोपदर्शन सहलीचे नियोजन जरूर करावे. शारीरिक क्षमता व पुनःप्रत्ययाचे प्रयोजन करण्यास अवधी

मिळेल. मी स्वतः ६४व्या वर्षी तरुण-तुर्काच्या तोऱ्यात युरोप सहलीत सहभागी झाले. मध्यमवर्गीय कुटुंबाच्या दृष्टीने हेही नसे थोडके. एक कलाशिक्षक म्हणून ३५ वर्षे अध्यापनकार्य केल्यावर एक खंत नक्कीच आहे. १९८०/९०/२०००च्या दशकांमध्ये चित्रकला विषयांतर्गत कलाइतिहासात ख्यातनाम पाश्चात्य चित्रकारांची कृष्णधवल छोटी चित्रे दाखवून काम निभावून न्यावे लागे.

ल्यूय र म्युझिअम दर्शन ध्वनीफिती किंवा शॉर्ट फिल्मच्या माध्यमातून माझ्या विद्यार्थ्यांना दाखविता आले तर चित्रवाचन व रसास्वाद खूप रंजक होईल. विविध कंपन्यांनी (कॅम्प्लिनसारख्या) शालेय, उच्चशालेय विद्यार्थ्यांसाठी कमी खर्चात पॉप्युलर युरोपसारख्या सहली आयोजित केल्या पाहिजेत. सध्याची पिढी खूप चाणाक्ष, हरहुन्नरी आहे. प्रत्यक्षानुभव हा कलेचा गाभा आहे. तो अनुभव प्रत्येकाला

मिळणे ही खरी काळाची गरज आहे. नक्की चैन, ऐषआरामी जीवनापेक्षा कलासक्त सुसंस्कृत भारतीय युवा पिढी बनणे ही भाग्याची गोष्ट असेल.

स्वानुभव-लेखन :

कुमुद मराठे/डोके (पृ.३६६)

निवृत्त कलाशिक्षिका,
डोंबिवली, जि. ठाणे.

दूरध्वनी : ०२२-२५८८१६५५

मोबाइल -९२२४२६११०९

वाचकांचा पत्रव्यवहार

महोदय, स.न.

शतकमहोत्सवी 'हितगुज' मध्ये मी लिहिलेली 'वास्तुकथा' वाचून ती आवडल्याचा फोन वेंगुर्ला येथून वाचक श्री. मराठे यांनी केला. तसेच मुंबई येथून मा. भाऊ मराठे यांचाही कथा आवडल्याचा फोन आला होता. मला खूप आनंद व समाधान वाटले.

आपली नम्र,

सौ. नीलिमा विष्णू विद्वांस (पृ. ६५८)

दिलीप विष्णू विद्वांस

२०२, राज रेसिडेन्सी, उत्कर्ष नगर,

मु.पो.ता. पेण, जि. रायगड - ४०२१०७

मोबाइल : ९८६०८३४८६१

माननीय संपादिका

'हितगुज' यांसी

स.न.

शंभरावा अंक अथपासून इतिपर्यंत वाचला. दोन त्रुटी जाणवल्या. १) सर्व संपादकांचा कालावधी व छायाचित्रे हवी होती. २) आजच्या कार्यकारिणीची पण छायाचित्रांसह नावे हवी होती. ३) कर्नाटकातील बंधू भगिर्नीचे १-२ लेख हवे होते.

अर्थात आपण पुढे लक्षात घ्यालच.

- कालिदास बाळकृष्ण मराठे (पृ. ५४१)

गोवा

मो. ९४२३८८२२९०

२६ जानेवारी रोजी मराठे परिवाराचे कुलसंमेलन व पुणे शाखेचा ३६वा वर्धापन दिन साजरा झाला.

संवाद - कुलबांधवांशी

- हेमंत अरुण मराठे, कार्यवाह

नमस्कार,

आपणां सर्वांना आपला हितगुजचा शतकमहोत्सवी अंक मिळाला असेलच. मराठे प्रतिष्ठानच्या वाटचालीतला हा महत्त्वाचा टप्पा. या टप्प्याचा साक्षीदार होण्याचे आणि त्यामध्ये पुढाकार घेऊन सहभागी होण्याचे भाग्य मला लाभले. फारच आनंद झाला.

अंक वाचून प्रतिक्रिया आल्या. काही मोबाइलवर व काही पत्राद्वारे, प्रतिक्रिया आमचा उत्साह वाढविणाऱ्याच होत्या. आता आमची जबाबदारी वाढली आहे. काही नवीन कल्पना आम्हांला सुचत आहेत, काही कुलबांधव पाठवीत आहेत. त्यांवर आमच्या सभेमध्ये चर्चा होत आहेत.

आपण आपल्या अहवालामध्ये पाहिले असेल की, बरेच निधी आहेत; परंतु कोणी अर्ज करत नसल्याने असेच पडून आहेत. आता आम्ही असे ठरवीत आहोत की, त्यातील काही ठरावीक गोष्टींना प्राधान्य द्यावे. आमच्या असे निदर्शनास आले की, सध्या शिक्षण आणि आजारपणातील उपचार यावर लोकांचा बराच पैसा खर्च होतो. आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत कुटुंबांना हा खर्च परवडत नाही. त्यामुळे शिक्षण व आरोग्य हे दोन निधी भक्कम करावेत आणि त्यांचा विनियोग आपल्या कुलबांधव-भगिनी, ज्यांना आर्थिकदृष्ट्या हे खर्च परवडत नाहीत त्यांच्यासाठी करावा. ज्या प्रमाणात निधी उपलब्ध असेल व ज्या प्रमाणात गरज असेल त्याप्रमाणे आर्थिक मदत करावी जेणेकरून आपल्या

कुलबांधवांची मुले शिक्षणापासून वंचित राहणार नाहीत व आजारी व्यक्ती उपचारांपासून वंचित राहणार नाहीत.

शिक्षण आणि आरोग्य या निधीमधून ज्यांना मदत हवी असेल त्यांनी जरूर अर्ज करावा. त्यावर सहानुभूतीने विचार केला जाईल. पुढील काही दिवसांत आपणांला अर्ज पाठवावा लागणार नाही. आपल्या वेबसाइटवर ऑनलाइन अर्ज भरू शकता. जेणेकरून आपला वेळ वाचेल. ज्यांना या निधीसाठी मदत द्यायची असेल त्यांनीदेखील सढळ हाताने मदत करावी. सहकार्यातून समाजाचा उद्धार होतो.

हितगुजची आता शतकोत्तर वाटचाल सुरू होत आहे. आता वेगवेगळ्या क्षेत्रांतील तज्ज्ञ व्यक्तींनी आपले अनुभव, माहिती, मार्गदर्शनपर लेख आवर्जून पाठवावेत. ज्याचा उपयोग इतरांना होईल आणि समाजाची उन्नती होईल. शिक्षणक्षेत्र, उद्योगक्षेत्र, वैद्यकीय, अभियांत्रिकी, अकाउंट, गृहिणी, विविध सेवाक्षेत्रांमधील व्यक्ती तसेच विद्यार्थ्यांनीही लिहिते व्हावे. आपले अनुभव, आपणांस काय हवे हे विद्यार्थ्यांनीही लिहावे. म्हणजे आपला हितगुज आणखी समृद्ध होईल.

चला तर मंडळी, पेन हाती घ्या आणि व्हा सुरू. बघा, किती छान लिहू शकता तुम्ही.

बरे तर, आता वाट पाहतो आपल्या प्रतिसादाची. सर्व कुलबांधव-भगिनींना, यापुढे येणाऱ्या होळी आणि गुढीपाडव्याच्या खूप खूप शुभेच्छा!

मराठे प्रतिष्ठानतर्फे विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना दिली जाणारी गुणवत्ता पारितोषिके पुढीलप्रमाणे : दि. १३/२/२०१५ रोजी झालेल्या कार्यकारिणी सभेमध्ये याअगोदर दिल्या जात असलेल्या गुणवत्ता पारितोषिकांमध्ये काही व्यवहार्य बदल करण्यात आले. यापुढे गुणवत्ता पारितोषिकांचे स्वरूप पुढीलप्रमाणे असेल.

१) इयत्ता ४ थी आणि इयत्ता ७वी, प्राथमिक आणि माध्यमिक स्कॉलरशिप परीक्षा - इयत्ता ४ थी, रु. २००/- चे पारितोषिक, स्कॉलरशिप प्राप्त प्रत्येकाला

सर्वात जास्त गुण प्राप्त करणाऱ्यास 'कै. अनिता खांबेते स्मृती पारितोषिक' रु. ३००/-

इयत्ता ७ वी - रु. ३००/- चे पारितोषिक, स्कॉलरशिप प्राप्त प्रत्येकाला

सर्वात जास्त गुण प्राप्त करणाऱ्यास 'कै. अनिता खांबेते स्मृती पारितोषिक' रु. ४००/-

२) इयत्ता १० वी - ८५% ते ९०% गुण प्राप्त करणाऱ्यास रु. ८००/- ९०% पेक्षा जास्त रु. १०००/-

सर्वात जास्त गुण प्राप्त करणाऱ्यास 'कै. अनिता खांबेते स्मृती पारितोषिक' रु. ५००/-

३) इयत्ता १२ वी - आर्ट्स/कॉमर्स : ७०% ते ८०% - रु. ७००/- ८०% ते ९०% - रु. ८००/- ९०% पेक्षा जास्त रु. १०००/-

सायन्स :
८०% ते ९०% - रु. ८००/-
९०% पेक्षा जास्त रु. १०००/-
सर्वात जास्त गुण प्राप्त करणाऱ्यास
'कै. अनिता खांबेते स्मृती पारितोषिक'
रु. ६००/-

४) पदवी -
B.A., B.Com. B.Sc.,
सर्व ७५% पेक्षा जास्त गुण प्राप्त
करणाऱ्यांस रु. १२००/-

५) पदव्युत्तर -
M. A., M.Com., M.Sc. प्रत्येक
शाखेतील सर्वप्रथम २ विद्यार्थ्यांना
प्रत्येकी रु. १५००/-

C.A., L.L.B., Engineer,
Medical प्रत्येक शाखेतील सर्वप्रथम
विद्यार्थ्यांस रु. १५००/-

६) विशेष नैपुण्य, (नृत्य/कला/
अभिनय)

राज्य अथवा राष्ट्रीय पातळीवरील
पुरस्कारप्राप्त, व्यक्तीस रु. १५०/-

याशिवाय देण्यात येणारी
पारितोषिके पुढीलप्रमाणे.

- गणेश तांत्रिक पारितोषिके रु. ५००/
- तांत्रिक विषय घेऊन उच्च श्रेणी
मिळवल्यास अथवा, १० वी नंतर
तांत्रिक शाखेमध्ये प्रवेश घेणाऱ्यास
- इयत्ता १० वी बोर्डात हिंदी
विषयामध्ये सर्वप्रथम - रु. १००/-
- इयत्ता १० वी बोर्डात इंग्लिश
विषयामध्ये सर्वप्रथम - रु. ५००/-
- लीला दिगंबर मराठे नाशिक यांनी हे
पारितोषिक पुरस्कृत केले आहे.

- नॅनोटेक्नॉलॉजी मध्ये उच्च शिक्षण
घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांस श्री. वा. ग.
मराठे, पुणे यांनी ही स्कॉलरशिप
पुरस्कृत केली आहे.
- वैदिक शिक्षण घेत असलेल्या
विद्यार्थ्यांस कै. श्रीमती शालिनीताई
मराठे, मुंबई यांनी ही स्कॉलरशिप
पुरस्कृत केली आहे.
- श्री. प्रमोद मराठे ठाणे पुरस्कृत.
दहावीत सर्वात जास्त गुण
मिळविणाऱ्या विद्यार्थ्यांला.

- हेमंत अरूण मराठे (पृ.क्र.२१)
नालासोपारा (पूर्व)
मोबाइल : ९८२२८४७१२०,
९२२०६९९९५७

वाचकांचा पत्रव्यवहार

सप्रेम नमस्कार

'हितगुज'च्या १००व्या अंकातून प्रकाशित झालेल्या साहित्याबद्दल माझा प्रामाणिक अभिप्राय कळविण्याकरिता हे
हितगुज!

“शंभराव्या अंकाचे मुखपृष्ठ व कद पाहून आनंद वाटला. कुलबांधवांशी साधलेला संवाद आवश्यकच आहे.
कार्यकर्त्यांच्या कर्तव्यदक्षतेची/अडचणी आणि श्रमाची वाचकांना जाणीव असणे आवश्यक आहे. प्रतिष्ठान आणि
हितगुजबद्दलच्या अवलोकनाच्या प्रकाशित माहितीमुळे इतिहास जाणायला मिळाला. निवेदक श्री. भाऊ मराठे ह्यांची
मुलाखत खास करून नव-निवेदिकांना मार्गदर्शक ठरेल. मुलाखतीतील वर्णविलेले प्रसंग रुचकर वाटले. सुनीती मराठे यांचे
'तूच लढायला हवेस' काव्य सध्याच्या सामाजिक वातावरणात अतिशय प्रासंगिक व बोधप्रद आहे. श्री. कालिदास मराठे
यांची 'अभागी यमुना'ची पत्ररूपे मांडणी वाचकांसमोर ११५ वर्षापूर्वीच्या वातावरणाचे चित्र उभे करणारी व त्या काळातील
पत्रलेखनाचा परिचय करून देणारी आहे. सौ. विजया मराठे यांची नावीन्याने मढलेली 'कैकयीची गोष्ट' रसप्रद आहे.
सौ. मंजरी मराठे यांचे 'शतजन्म' शोधनाचे अनुभव वाचून माणसाला जिद्द आणि परिश्रमाशिवाय यशप्राप्ती मिळणे शक्य
होत नाही याचा अनुभव भावला. डॉ. सौ. सुमेधा मराठे ह्यांचा मराठी संतवाङ्मयाचा इतिहास नेहमीच माहितीदेय आणि
रुचकर असतो. तरीही मराठी संत कवयित्रींची - सर्वच कवयित्रींची नावेही ठाऊक नसणाऱ्या माझ्यासारख्या वाचकाला
आकर्षित करणारे आहे.”

वर उद्धृत केलेल्या शिवायचे इतर साहित्यही 'हितगुज'च्या तोलामोलाचे आहेच. सर्व लेखक-कवी ह्यांचे अभिनंदन
करणे आवश्यक आहे. कारण प्रतिष्ठानच्या कार्यकर्त्यांच्या श्रमाला आणि उत्साहाला त्याशिवाय योग्य न्याय मिळाला
नसता. मराठे प्रतिष्ठान व हितगुजच्या सर्व कार्यकर्त्यांना खूप खूप शुभेच्छा.

- सदाशिव बळवंत मराठे (पृ. ३८०)

'अन्नपूर्णा' मराठे वाडा, शास्त्री पोळ, कोठी चार रस्ता, वडोदरा - ३९००१
दूरध्वनी. : ०२६५/३४२३०५५, २४२८६१८

संपत्तीचा मंत्र “श्री एस”

पैसा वाढला तर कुणाला नको आहे! म्हणून तर गुंतवणुकीच्या अनेकविध संधी प्रत्येक जण शोधत असतो, मग तो नोकरदार असो किंवा उद्योजक असो.

पैशाचे महत्त्व आपल्याला आपल्या पुराणकालापासूनच माहीत आहे. बाहेरचेच काय, पण घरातलेही लोक पैसेवाल्यांच्या मागे असतात. प्रत्येकाला इच्छा असते की, अधिक पैसा मिळवावा आणि त्यातून जगातील सर्व सुखे प्राप्त करून घ्यावीत.

कुठल्याही कारणाकरिता असो, पण श्रीमंत व्हायचं नुसत स्वप्न बघणे पुरेसे नाही. त्यासाठी उचित मार्गाने पैसा मिळवावा, त्याचे योग्य गुंतवणूक व्यवस्थापन करावे व त्यामधून संपत्ती मिळवून आपली उद्दिष्टे साध्य करावीत.

गुंतवणुकीचा कालखंड-वर्षे	वेगवेगळ्या व्याजदराच्या हिशोबाने दर महिन्याला करावी लागणारी गुंतवणुक		
	६%	८%	१५%
५	१४२६२०	१३५२००	१११५००
१५	३४२२०	२८७००	१४७७०
२५	१४३६०	१०४५०	३०४०
३५	६९९०	४३४०	६८०

मी नेहमीच असे म्हणतो की संपत्ती निर्माण करण्याचा महामंत्र हा ‘श्री एस’ या संकल्पनेतून जातो.

S - Start Early

S - Save Regularly

S - Save in the right class of asset

कोणतीही गुंतवणूक करताना तुम्ही ती किती लवकर सुरू करता याला महत्त्व आहे. सुरू केलेली गुंतवणूक

किती नियमितपणे करता ह्यावर तुमची गंगाजळी वाढणे अवलंबून असते. सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे तुम्ही कुठल्याही पर्यायाची निवड योग्य रितीने करणे. (Being poor by birth is not a big problem but to die as poor is consequence of your own decision)

एक करोड रुपये मिळवण्यासाठी गुंतवणूक कशी केली पाहिजे ते खाली दिलेल्या तक्त्यावरून लक्षात येईल.

खाली दिलेल्या तक्त्यावरून असे लक्षात येईल की तुम्ही गुंतवणुकीला जितक्या लवकर सुरुवात कराल तेवढे चांगले. काळ, काम, वेगाचेच सूत्र इथेही लागू पडते. काळ कमी असल्यास वेग वाढविणे गरजेचे असते. वरील

तक्त्याप्रमाणे गुंतवणुकीची रक्कम वाढविणे गरजेचे ठरते म्हणूनच लवकर केलेली सुरुवात अत्यंत महत्त्वाची. वयाच्या २५व्या वर्षी जर गुंतवणूक सुरू केली तर निवृत्तीच्या वयापर्यंत म्हणजे ६०व्या वर्षापर्यंत तुम्हांला घसघशीत रक्कम मिळू शकते. अवघ्या ६८० रुपयांच्या दरमहा बचतीमध्ये तुम्हीं करोडपती होऊ शकता.

अधिक जोखीम, अधिक नफा व कमी जोखीम, कमी नफा हे सर्वसाधारण सूत्र/गुणोत्तर बहुतेक लोकांना माहीत असते. परंतु कमी रक्कम, जास्त काळासाठी जास्त जोखमीच्या Asset Class मध्ये सतत गुंतवत राहिल्यास तुलनेने जास्त नफा मिळविणे खूपच सोपे आहे. हे सर्व आपल्याला Equity Mutual Fund च्या SIP- (Systematic Investment plan) option व Lumpsum च्या मदतीने सहज शक्य आहे. येथे मुख्यत्वे (Rupee Cost Averaging Principle) चा फायदा होतो.

आपण गुंतवणूक करताना त्याचे सुनियोजन सर्वसाधारणपणे तीन काळात

वय - २५ वर्षे

गुंतवणुक नियोजन प्रकार	अंदाजे येणारा वार्षिक परतावा	वापर ह्या तरतुदीसाठी
अल्प मुदत काळ (१-३ वर्षे)	६ ते ८ %	स्वताचे लग्न, उच्च शिक्षण व इतर वैयक्तिक खर्च, व्यवसाय मुद्दल, विमा हप्ता
मध्यम मुदत काळ (३-१० वर्षे)	८ ते १२ %	मुलांची शाळेची फी, शाळा देणगी परदेशवारी इत्यादी
दीर्घ मुदत काळ (१० वर्षांनंतर)	१२ ते १५ %	मुलांचे शिक्षण, उच्च शिक्षण, निवृत्तीवेतन, निवृत्तीपूर्वीची घरबांधणी

विभागून त्यावर मिळणाऱ्या परताव्याची आपल्या उद्दिष्टांशी सांगड घालावी. नमुन्यादाखल मागील पानावर एक कोष्टक दिले आहे.

Mutual Fund Investments (MF) म्हणजे सर्वसाधारण गुंतवणुकीसाठीचा महासागर आहे. या महासागरात प्रवाहाबरोबर पोहणे जमले म्हणजे झाले. ३५-४० कंपन्या, त्यांचे अनेक प्रकारचे फंड्स, त्यातच अनेक आयुर्विमा कंपन्या व त्यांचे वेगवेगळे प्लॅन्स. प्रकृती तितक्या विकृतीप्रमाणेच प्रत्येक प्लॅन/फंडाचे स्वतःचे फायदे तसेच स्वतःच्या मर्यादा असतात. ह्या

सर्व बाबींचा विचार करून त्यातून योग्य फंड, योग्य अशी योजना निवडणे हे काम एक आर्थिक सल्लागारच चांगल्या प्रकारे करू शकतो. (Choosing right from too many options is much difficult than choosing from lesser options)

Mutual Fund च्या माध्यमातून येऊ घातलेल्या बालकापासून संपूर्ण हयातीत गरज असलेल्या सर्वच्या सर्व आर्थिक तरतुदीची सोय आपण योग्य प्रकारे करू शकतो. प्रत्येकाने आपल्या आर्थिक आरोग्याची तज्ज्ञांकडून परिपूर्ण तपासणी करून घेतल्यानंतरच हे सर्व

ठरवावे व त्याची अंमलबजावणी करावी.

कधीही गुंतवणुकीचे नियोजन करताना त्याला Risk Management ची जोड देणे अत्यंत आवश्यक असते. त्यांविषयीची माहिती पुढील लेखात घेऊ.

- जयंत रघुनाथ मराठे (पृ.क्र.२०)
(आर्थिक सल्लागार)

दादर, मुंबई
मोबा. ९९६९९९८९७९/९८६९४५९४०८

प्रकाशझोत

श्रीमती निर्मला भास्कर दीक्षित (मराठे-दीक्षित)

(पृ.क्र. ७३२)

१०६९, सदाशिव पेठ, रामदूत सोसायटी, शनिपार रस्ता, पुणे - ३०

जन्म २४ सप्टेंबर (ऋषिपंचमी) १९२८

संगीत विशारद - गंधर्व महाविद्यालय

१९५० मध्ये प्रसिद्ध संगीतकार कै. श्री. बाळ माटे यांच्या वीणा भक्तिगीत मंडळात प्रवेश. तसेच क्लासिकल संगीत उत्तम गाणाऱ्या सर्व भगिनी मंडळांचे महाराष्ट्रभर भजन-कार्यक्रमांचे अनेक दौरे केले. १९७० सालापासून त्यांनी स्वतः भजन शिकविण्यास सुरुवात केली. अनेक भजनी मंडळे शिकवून तयार केली. रेडिओवर, टी.व्ही.वर कार्यक्रम सादर केले.

आजतागायत अनेक शिष्य तयार झाले आहेत. वयाच्या ८७व्या वर्षीसुद्धा त्या अजूनही तितक्याच ताकदीने त्या भक्तिगीतांचे शिक्षण देत आहेत.

त्यांच्या सी.डी. पण उपलब्ध आहेत.

त्यांचे अनेक छोटेमोठे सत्कार संस्था-ज्येष्ठ नागरिक संघातर्फे झाले आहेत.

अशा या ज्येष्ठ वयोवृद्ध गायिका मराठ्यांच्या माहेरवाशिण आहेत याचा मराठे प्रतिष्ठानला अभिमान वाटतो. म्हणून निर्मलाताईंना समस्त कुलबांधवांचा मानाचा मुजरा.

सुविचार

इतरांचा मतांचा आदर करा,
तुमच्याही मतांचा आदर केला जाईल.

श्रीसमर्थशिष्य कल्याणस्वामी

- डॉ. सौ. सुमेधा प्र. मराठे (पृ. १२०)

कल्याणस्वामींचे मूळचे नाव अंबाजी होते. भोगूरचे पटवारी कृष्णाजीपंत कुलकर्णी यांचे ते पुत्र होत. त्यांच्या आईचे नाव रखमाबाई असे असून त्या धार्मिक वृत्तीच्या होत्या. पुत्रासाठी त्यांनी अंबेला नवस केला होता. म्हणून पहिल्या मुलाचे नाव अंबाजी किंवा अंबादास ठेवले. दुसरा मुलगा दत्ताला नवस केल्यामुळे झाला म्हणून त्याचे नाव दत्तात्रेय ठेवले. कल्याणस्वामींना एक बहीणही झाली होती.

पुढे कल्याणस्वामींच्या वडिलांनी, कृष्णाजीपंतांनी संन्यास घेतला आणि ते महायात्रेस निघून गेले. रखमाबाई तिन्ही मुलांना घेऊन आपला भाऊ बखाजीपंत यांच्याकडे कोल्हापूरस राहायला आल्या. त्याच वेळी त्यांची व समर्थांची गाठभेट पडली. कोल्हापुरात जगदंबेच्या देवळात समर्थांची रोज कीर्तने होत असत. बजाखीपंतांनी म्हणजे कल्याणस्वामींच्या मामांनी ती श्रवण केल्यामुळे त्यांना समर्थांचा अनुग्रह घेण्याची इच्छा निर्माण झाली म्हणून समर्थांना त्यांनी आपल्या घरी बोलाविले. त्यांच्या पूजेची तयारी वगैरे सर्व व्यवस्था अंबाजीने केली होती तसेच त्याने भोजनाची पण उत्तम व्यवस्था केली होती. या मुलाची टापटीप, निरलसता, कर्तव्यतत्परता, पडेल ते काम करण्याची तयारी इ. गुण. पाहून समर्थांनी अंबाजीस बोलावून त्याचे नाव विचारले आणि त्यास लिहिता येते का याची चौकशी केली. त्याने हो म्हणून सांगताच समर्थांनी एक सवायी म्हटली आणि अंबाजीने ती तत्काळ लिहून दाखविली.

शिवथरघळीत श्रीसमर्थ रामदासांचा दासबोध ग्रंथ कल्याणस्वामी लिहिताना

याप्रमाणे समर्थांनी अंबाजीची बऱ्याच वेळा परीक्षा घेतली. त्याची तीव्र स्मरणशक्ती आणि सुंदर अक्षर पाहून समर्थांना आनंद झाला आणि हा मुलगा आपल्या ग्रंथलेखनास योग्य आहे असे वाटल्यामुळे गुरुदक्षिणा म्हणून बखाजीपंतांजवळ त्यांनी हा मुलगा मागितला. तेव्हा बखाजीपंतांनी समर्थांना त्याच्या मातेजवळ अनुज्ञा मागण्यास सांगितले. त्याप्रमाणे समर्थांनी मुलाच्या आईस विचारले असता त्या माउलीने, 'महाराज, अंबाजीसच नेता आणि आम्हांस दोघांस टाकता, आम्ही तिघेही शरण आलो आहोत.' अशी समर्थांची विनवणी केली तेव्हा समर्थांना आनंद झाला आणि त्यांनी तिघांना अनुग्रह देऊन आपल्याबरोबर नेले!

कल्याणस्वामींचे जन्मस्थळ निश्चित

सांगता येत नाही. भोगूर, बाभुळगाव किंवा कोल्हापूर यांपैकी कोणतेतरी एक कल्याणांची जन्मभूमी असावी. स्वतः कल्याणस्वामी 'रामनामकथा' या आपल्या ओवीप्रकरणात 'पावशील जन्मभूमिका आपुली। तेथे उगवली गोदावरी।' असे म्हणतात. म्हणजे गंगातीरी, गोदावरीच्या काठी भोगूर किंवा बाभूळ गावी कल्याणांचा जन्म झाला असावा तेथून नंतर ते मामाकडे कोल्हापूरात राहायला आले असावेत.

कल्याणस्वामींच्या जन्मस्थळा-प्रमाणेच त्यांचा जन्मशकही अनिश्चित आहे. कल्याणांना श्रीसमर्थांचे दर्शन होऊन अनुग्रह शके १५५७ मध्ये मिळाला त्या वेळी कल्याणांचे वय 'दहा' वर्षांचे होते. म्हणजे १५५७ हा जन्मशक ठरू शकेल. गणेश शंकर देव कल्याणस्वामींचा जन्मशक १५४०

मानतात. शके १५६७ मध्ये (इ.स. १६४५) श्रीशिवछत्रपतींनी स्वराज्य-स्थापनेच्या कार्याला प्रारंभ केला आणि कल्याणांनाही समर्थाचा अनुग्रह याच वर्षी झाला.

गुरुनिष्ठा :

‘गुरुनिष्ठा’ हे कल्याणस्वामींच्या चरित्राचे रहस्य आहे. श्रीसमर्थांच्या ठिकाणी कल्याणस्वामींची आत्यंतिक गुरुनिष्ठा होती. श्रीसमर्थचरित्रात उत्तम शिष्य, पट्टशिष्य म्हणून कल्याणस्वामींचा गौरव केला जातो. श्रीसमर्थांनी डोमगावी कल्याणास पाठविताना ‘जगदोद्धार करा जा हो आज्ञा कल्याणा केली।’ आपल्या पश्चात आपल्या कार्याची धुरा कल्याणच वाहू शकतील अशी समर्थांची खात्री होती म्हणून त्यांनी तशी आज्ञा केली. समर्थ कल्याणाविषयी म्हणतात-

“विश्रांती मज बहु याचेनि सखया।
सेवक न देखों ऐसा दुजा।”

कल्याणस्वामींची दत्तभक्ती

श्रीकल्याणस्वामींची पुष्कळ कविता आज उपलब्ध आहे. त्यात

स्फुट प्रकरणे, चौचरणी ओव्या, स्फुट श्लोक, अष्टपदी, सवाया, भूपाळ्या, आरत्या, पदपदांतरे इ.चा समावेश होतो. श्रीगुरुकृपेवरील पदात कल्याणस्वामी श्रीदत्ताचा उल्लेख करतात ते असा -

रे सज्जना ऐके तूं माझया मना।
दत्त मचिंद्र गोरक्षीजाणा।
व्यास वसिष्ठ जय मुनिराणा।
गुरुकृपे पावले निरंजना॥ध्रु॥’

कल्याणस्वामींनी श्रीदत्तावर रचिलेले एक पदही असून त्या पदाचे नाव, ‘दत्ताभिक्षाहारी’ असे आहे. हे पद पुढीलप्रमाणे-

अभीनंदन वंदन जगत्रयी ।
अनाथ दीन तारी ॥१॥
दत्त भिक्षाहारी ॥ध्रु॥
सुंदर कांती सतेज मनोहर ।
दिगंबर वपु धारी ॥२॥
सिद्ध सनातन पूर्णावतारी ।
विधि हरि त्रिपुरारी ॥३॥
नित्य निरंतर भागीरथी तट ।
नित्य नेम सारी ॥४॥
करवीर क्षेत्री मधुकर वृत्ती ।
योगलीला भारी ॥५॥

अनेकपंथ ध्याति पुरातन ।
राहे गिरीवरी ॥६॥
श्रीगुरुराज कृपाघनमूर्ति ।
कल्याण सुखकारी ॥७॥

श्रीकल्याणस्वामींचा दत्तात्रेय त्रिमूर्ती स्वरूपात आहे, तो ब्रह्मा-विष्णू-महेशांचा अवतार असून अत्रीच्या उदरी त्याचा जन्म झाला आहे. त्याची कांती सतेज असून तो मनोहर लावण्याचा पुतळा आहे. तुकाराम-रामदासांप्रमाणेच कल्याणस्वामींनी श्रीदत्ताला ‘दिगंबर’, ‘सिद्ध’, ‘योगी’ म्हटले आहे. ‘अनाथदीनतारी’ असा दत्तात्रेय पूर्णावतारी आहे. पूर्वीपासून, पुराणकाळापासून अनेक पंथ याचे ध्यान, चिंतन करत आले आहेत. श्रीदत्ताला ‘गुरुराज, कृपाघनमूर्ती’ विशेषणे लावलेली आहेत. श्रीदत्ताच्या ध्यानाने आपणांस सुख पावते असे ते शेवटी या पदात म्हणतात. अशा या समर्थशिष्य कल्याणस्वामींना शरण जाऊन वंदन. कल्याणस्वामींचे जन्मचतुःशताब्दि वर्ष सुरू आहे.

- डॉ. सौ. सुमेधा प्रभाकर मराठे
(पृ. १२०)
वडाळा, मुंबई ३९

एका खेडेगावचे वर्णन

गावच्या चारही बाजूला झाडेझुडपे, वेली असायच्या. मळे, जमिनीत पिके भरपूर यायची. त्यामुळे दृश्य सुंदर वाटे. पावसात नद्या धो धो वाहत. त्यांचे खळखळणारे पाणी पाहून मन प्रसन्न होई. शेते पिकली की त्यांचा सुगंध दरवळे. पिके तयार झाली की शेतकरी, गुरेढोरे आनंदून जात. पाऊस संपला की थंडी सुरू होई. थंडीची मजा काही औरच. गुलाबी थंडीत झोपून राहावेसे वाटायचे. झाडांची पाने सुकून पडायची. शेकोट्या करायच्या. चैत्र उजाडला की झाडेमाडे नवीन पानाफुलांनी बहरायची. आंबा, फणस, काजू, करवंदे तयार व्हायची. शाळेत जाता-येताना मन बहरून जायचे. नदीनाल्यावर पोहताना मजा यायची. हवा, वातावरण निर्मळ असायचे. जास्त श्रीमंती नसली तरी लोक, मुलेमाणसे आनंदी असायची.

- श्री. विठ्ठल लेले (मराठे)
कुर्ला, मुंबई

मराठे प्रतिष्ठानचे त्रैमासिक मुखपत्र 'हितगुज'च्या १००व्या अंकाचे प्रकाशन

रविवार, दिनांक १४ डिसेंबर २०१४ ची प्रसन्न सकाळ. मुंबईच्या वातावरणात किंचित सुखद गारवा जाणवत होता. दादर येथील 'वनिता समाज'च्या सभागृहात मराठे परिवारातील मंडळी लगबगीने जमत होती. कारणही तसेच होते. मराठे प्रतिष्ठानचे त्रैमासिक मुखपत्र 'हितगुज'च्या १००व्या अंकाचे प्रकाशन. पुणे, ठाणे, गोवा इत्यादी ठिकाणांहून आणि मुंबईच्या उपनगरातून मराठे प्रतिष्ठानचे एकेक सभासद जमत होते. आलेल्या प्रत्येक सभासदाचे गुलाबपुष्प देऊन सुहास्य मुद्रेने स्वागत केले जात होते.

'हितगुज'च्या १००व्या अंकाचे प्रकाशन प्रसिद्ध गीतकार-संगीतकार-गायक श्री. यशवंत देव यांच्या हस्ते होणार होते आणि प्रमुख पाहुणे होते प्रसिद्ध सतारवादक पं. शंकर अभ्यंकर. तसेच चित्रपट व टीव्ही मालिकेतील लोकप्रिय अभिनेत्री प्रिया मराठे ह्यापण उपस्थित होत्या.

कुमारी प्राची हेमंत मराठे हिच्या गणेशवंदनाच्या नृत्याने कार्यक्रमाची बहारदार सुरुवात झाली. निवेदनकार होते मिस्कील भाऊ मराठे. प्रमुख पाहुण्यांचे व उपस्थित सभासदांचे स्वागत श्री. भाऊ मराठे यांनी केले आणि विख्यात सतारवादक पं. शंकर अभ्यंकर यांची मुलाखत घेण्यास सुरुवात केली. भाऊ मराठे आपल्या विनोदी शैलीत एकेका प्रसंगाच्या आठवणींबद्दल पं. शंकर अभ्यंकरांना विचारत होते आणि तितक्याच विनोदी व मिस्कील आविर्भावात अभ्यंकर आठवणी सांगत होते. अभ्यंकरांनी

सतारवादनात काळात आणि एकंदरच जीवनात आलेले अनुभव व किस्से सांगून सभागृहात हशा पिकवला. सर्व मराठे मंडळी या मुलाखतीतील प्रश्नोत्तरांनी हास्यात रंगून गेली.

श्री. लक्ष्मणराव मराठे - हितगुजचे माजी संपादक - यांनी हितगुजच्या सुरुवातीपासूनच्या प्रवासाचे वर्णन केले. एक वेळ अशी आली होती की, हितगुज बंद करावे ह्या निर्णयापर्यंत कार्यकारिणी पोहोचली असता ते चालूच राहावे म्हणून त्यांनी आग्रह धरला व हितगुजची जबाबदारी घेतली. त्यासाठी केलेले प्रयत्न, आलेले अनुभव लक्ष्मणराव यांनी मनाला भिडणाऱ्या भाषेत फारच बहारदारपणे कथन केले. हितगुजचा ५०वा अंक लक्ष्मणराव यांच्या संपादनाखाली निघाला होता. तर हा १००वा अंक डॉ. सुमेधा प्रभाकर मराठे यांच्या संपादकीय कारकिर्दीत प्रकाशित झाला आहे. डॉ. सुमेधाताईंनीही संपादकपद भूषवल्यानंतरचे आपले अनुभव सांगितले आणि १००व्या अंकाविषयी रसपूर्ण विवेचन केले.

त्यानंतर श्री. यशवंत देव यांच्या हस्ते १००व्या अंकाचे प्रकाशन

करण्यात आले. श्री. देव यांचे विनोदी व भारदस्त शैलीत भाषण झाले. त्यांनी हितगुज व मराठे प्रतिष्ठान यांना सुयश चितले. मराठे प्रतिष्ठानचे विश्वस्त श्री. आनंदराव मराठे यांनी श्री. देव यांचा सत्कार गजांतलक्ष्मी भेट देऊन केला. तसेच पं. अभ्यंकर, प्रिया मराठे, हितगुजचे माजी संपादक श्री. ल. शं. मराठे व आताच्या संपादिका डॉ. सुमेधा मराठे यांचा सत्कार पुष्पगुच्छ देऊन करण्यात आला.

कार्यवाह श्री. हेमंत मराठे यांनी मान्यवरांचे व उपस्थितांचे आभार मानले तसेच हा प्रकाशनसोहळा सुरेख संपन्न व्हावा म्हणून साहाय्य केलेल्या प्रत्येकाबद्दल कृतज्ञता व्यक्त केली. सर्व उपस्थितांना हितगुजचा १००वा अंक व स्मृतिचिन्ह देण्यात आले. स्वादिष्ट भोजनाने हा प्रकाशनसमारंभ संपन्न झाला.

- सौ. उर्मिला श्रीनिवास मराठे
(पृ. ३८९)

१/३ त्रिवेणी, पाटबंधारे सोसायटी,
३६/९ एरंडवन, पांडुरंग कॉलनी,
पुणे - ४११०३८

मोबाइल : ८२७५१४१४६०

'हितगुज'साठी जाहिराती द्याव्यात

अभिनंदन, अभिष्टचिंतन, पुण्यतिथी, पुण्यस्मरण, साठावा वाढदिवस, अमृतमहोत्सव, सहस्रचंद्रदर्शन या निमित्ताने किंवा आपल्या उद्योगव्यवसायाच्या जाहिराती देऊन 'हितगुज'ला सहकार्य करावे.

पाव पान : रु. ६००/- * अर्धे पान : रु. १,२००/-

पूर्ण पान : रु. २,५००/-

रकम 'मराठे प्रतिष्ठान' नावाने मुंबईतल्या पत्त्यावर चेकने पाठवावी.

संद्रिय आहार : आरोग्याची गुरुकिल्ली

- वैद्य विशाखा देऊळगावकर-पुणतांबेकर, पुणे

चित्रपट, नाटक असो किंवा टी.व्ही. वरील कोणतीही मालिका असो, मोबाइलवरील गेम्स असोत किंवा क्रिकेटसारखे मैदानी खेळ असोत, माणसाला या सर्व गोष्टींमधून मनोरंजन, हास्य, Relaxation, समाधान आणि अर्थात आनंद हवा असतो. स्वतःच्या आवडीच्या गोष्टींमधून माणूस सुख आणि आनंदच शोधत असतो. हाच निखळ आनंद कोणी निसर्गाच्या जवळ जाऊन वेगवेगळ्या ठिकाण शोधतो, तर कोणाला गिर्यारोहणाचा आनंद अनुभवता येतो. विविध जागी प्रवास करून कोणी निसर्गाशी जवळीक साधतो. थोडक्यात, वेगवेगळ्या छंदांच्या साहाय्याने आणि आनंद मिळवण्याच्या विविध पद्धतींमधून मनुष्यप्राणी निसर्गाच्या जवळ जात असतो आणि नकळत त्यातूनच त्याला परमोच्च आनंद व समाधान मिळत असते. या आनंदाची १००% मजा अनुभवणं तेव्हाच शक्य होतं जेव्हा आपली तब्येत आपल्याला १००% साथ देत असते. टी.व्ही.वर सर्वांत आवडता कार्यक्रम चालू आहे आणि डोकं मात्र दुखत आहे. विविध ठिकाणी फिरायला, प्रवास करायला आवडतो, पण वयानुरूप गुडघे दुखायला लागलेत. अशा परिस्थितीमध्ये आपल्याला सर्वांत प्रिय गोष्टी आपण १००% अनुभवू शकत नाही. म्हणूनच त्यासाठी प्रत्येकानेच आपलं नैसर्गिक स्वास्थ्य जपण्याचा १००% प्रयत्न करायला हवा.

सध्याच्या काळात प्रत्येक घरामध्ये संवाद ऐकू येतो. घरातले ज्येष्ठ व

त्यांची मुलं, नातवंदं यांना सतत सांगत असतात की, पिझ्झा, केक या गोष्टी रोजरोज खाऊ नका. परंतु आजकालच्या पिढीच्या दैनंदिन जीवनाकडे पाहिलं तर लक्षात येतं की बऱ्याच वेळेला नाइलाज म्हणून, कधी हौसेखातर तर कधी बदल म्हणून बाहेरचे हॉटेलचे खाणे खाल्ले जाते. परिणामस्वरूप म्हणून मात्र, तब्येत पणाला लागते. कारण तब्येत

वैद्य विशाखा देऊळगावकर

सांभाळण्यासाठी कोणतेही विशेष प्रयत्न आपण करत नसतो. मग सततचे आजारपण, वाढलेले वजन, स्थूल्य, कमी वयातच रक्तदाब व कॅन्सर, मधुमेह अशा गोष्टी सुरू झालेल्या सध्या समाजात आपल्याला दिसत आहेत.

दैनंदिन जीवनशैली लक्षात घेता, नोकरीचे स्वरूप किंवा हॉटेलचे खाणे १००% बंद करणे हे तर अशक्य आहे. मग यावरील उपाय काय? या बदलांना पचवण्यासाठी आपलं शरीर सक्षम आहे का? ते सक्षम कसं करता येईल? यावर तोडगा काढणं अत्यावश्यक आहे.

या परिस्थितीशी, अकबर आणि बिरबलाची एक गोष्ट मोठी समर्पक आहे. एकदा अकबराने बिरबलासमोर एक झाडाची काडी ठेवली आणि त्या काडीला लहान करण्यास सांगितले. बिरबलाने विचार केला. त्याने एक मोठी काडी आणली आणि अकबराने ठेवलेल्या काडीच्या शेजारी ठेवली. पर्यायाने पहिली काडी लहान झाली. तात्पर्य असे की, आपल्या बिघडलेल्या स्वास्थ्याला कमी करायचे असेल, काडीसारखे लहान करायचे असेल, तर 'उत्तम आरोग्य' रूपाने मोठी काडी निर्माण केली पाहिजे. शरीराची प्रतिकारशक्ती वाढवूनच अस्वास्थ्यावर विजय मिळवला पाहिजे.

आयुर्वेदशास्त्राने स्वास्थ्य टिकवण्याचे आणि प्रतिकारशक्ती वाढवण्याचे अनेक पर्याय सांगितले आहेत. त्यांमध्ये पंचकर्मासारख्या शरीरशुद्धीच्या प्रक्रियांपासून ते प्रत्येक ऋतूमध्ये आवश्यक आहारातील बदलांपर्यंत सर्व उपाय स्पष्ट केले आहेत. रोज व्यायाम करणे, सर्व शरीराला तेलाने रोज अभ्यंग करणे, पहाटे उठणे या छोट्या छोट्या उपायांनीही स्वास्थ्य टिकवायला मदत होते. परंतु सध्या या गोष्टीदेखील करणे सगळ्यांना शक्य होत नाही. मग यावर एक चांगला तोडगा की आहारच बदलणे.

आहार म्हणजेच आपण खातो ते अन्न, आपल्या शरीराचे मूळ आहे. जसा आहार तसेच शरीर बनत असते. ज्या पद्धतीने अन्न खाल्ले जाते तसेच शरीराचे पोषण होते. सध्या आपणा सर्वांच्या आहारामध्ये असणारा एक अनावश्यक

घटक म्हणजे रासायनिक खते. शेतातील पीक चांगले यावे, त्यावर कीड बसू नये, धान्याचे उत्पादन वाढावे, या कारणास्तव जमिनीवर रासायनिक खतांचा वापर होतो आणि त्याचबरोबर धान्य, फळे आणि भाज्या यांवर कीटकनाशकांची फवारणी केली जाते. वस्तुतः या कीटकनाशकांच्या वापराचे प्रमाण जेवढे सांगितले जाते त्यापेक्षा १५०-२००% अधिक प्रमाणात त्यांचा वापर प्रत्यक्षात होत आहे. कीटकांना मारण्यासाठी वापरले जाणारे हे विष आपल्या नकळत आपल्या पोटात जात आहे. 'या कीटकनाशकांमुळे कर्करोग होऊ शकतो,' असे त्यांच्या प्रत्येक बाटलीवर निर्देशित असते. परंतु शेतकरी व इतर सर्वच समाजाचे याकडे दुर्लक्ष होत आहे. थोडक्यात, आपण सगळेच सध्या विष विकत घेऊन खात आहोत. मग या विषाने आपल्या शरीरामध्ये प्रतिकारशक्ती कशी बरे निर्माण होईल?

वैद्यकशास्त्राबरोबरच सर्व समाजासमोर मोठे गंभीर प्रश्न आहेत. गेल्या १५-२० वर्षांत अचानक कर्करोगाचे रुग्ण एवढे कसे वाढले? वंध्यत्वाच्या रुग्णांच्या संख्येत अचानक वाढ कशांमुळे झाली? आयुर्वेदशास्त्राच्या तत्त्वावर आधारित या प्रश्नांची उत्तरे शोधण्याचा आपण प्रयत्न करू शकतो.

कीटकनाशकांच्या फवारणीच्या स्वरूपातील विष आपल्या पोटात जाऊन शरीरातील प्रत्येक पेशीमध्ये मिसळते. दर दिवशी नवीन तयार होणाऱ्या पेशी या विषयुक्त अन्नामधूनच तयार होतात. परिणामतः विचित्र पद्धतीने पेशींची वाढ होणाऱ्या कर्करोगाची सुरुवात होते. या सगळ्या गोष्टी इतक्या सूक्ष्म स्तरावर होतात की आपल्या रोजच्या जीवनामध्ये

आपल्याला कोणत्याही स्वरूपाची लक्षणे प्रत्यक्षात दिसत नाहीत.

शेतजमिनीतील रासायनिक खतांचा अतिरिक्त प्रमाणात वापर होत असल्याने शेतजमीन नापीक होत चालली आहे. परिणामतः त्यातून पीक काढण्यासाठी खतांचा वापरही वाढतो आहे. त्यामुळे दिवसेंदिवस शेतजमिनीची उत्पादनक्षमता रासायनिक खतांच्या वाढत्या वापराने कमी होत आहे.

आयुर्वेदशास्त्राने 'स्त्री'च्या शरीराला शेतजमिनीची उपमा दिली आहे. योग्य काळ, चांगले बी, योग्य प्रमाणात पाण्याची उपलब्धता आणि सुपीक जमीन या चार गोष्टींच्या आधारे उत्तम पीक येते. अर्थात 'स्त्री'मध्ये योग्य ऋतुकाळ, सुयोग्य बीज, गर्भासाठी आवश्यक पाण्याचा अंश आणि निरोगी गर्भाशय असेल तर उत्तम गर्भाची निर्मिती होते. रासायनिक खतांच्या वाढत्या वापरामुळे नापीक होत असलेल्या जमिनीतील अन्न जर आपण खात असू तर आपले शरीरही नापीक होत आहे का? हा प्रश्न गांधीयाने विचार करण्यासारखा आहे.

या सगळ्या गंभीर परिस्थितीवरील उपाय म्हणजे सेंद्रिय आहाराचा आपल्या जीवनातील समावेश. सेंद्रिय पद्धतीने केलेल्या शेतीतील धान्य, फळे आणि भाज्या पिकवताना नैसर्गिक खते, गांडूळ खत, कंपोस्ट खत, तसेच शेणखताचा वापर केला जातो. कडुनिंब, करंज, गोमूत्र यांचा वापर केल्याने जमिनीचा पोत सुधारतो आणि

पिकाला कीड लागत नाही. अशा प्रकारे नैसर्गिकरीत्या पिकवलेल्या धान्यांना आपण आत्मसात करण्याची गरज आहे. असे धान्य, फळे आणि भाज्या आता मोठ्या प्रमाणात उपलब्धही आहेत.

मनुष्यप्राणी हा निसर्गाचाच घटक आहे. त्यामुळे निसर्गातील मनुष्याचे अस्तित्व टिकवण्यासाठी नैसर्गिक गोष्टींचीच आवश्यकता आहे. त्या आत्मसात करणे माणसाला सोयीचेदेखील ठरते. अशा सेंद्रिय धान्याचा स्वास्थ्यरक्षणासाठी महत्त्वाचा फायदा होतो. कोणत्याही आजराचा सामना करण्याची ताकद निर्माण होते. शरीरातील सर्व पेशी या आरोग्यपूर्ण, सक्षम आणि नैसर्गिक तयार होतील. आपले शरीर अधिकाधिक निसर्गाच्या जवळ जाऊ शकते. शरीराची नैसर्गिक प्रतिकारशक्ती पुन्हा एकदा १००% कार्यक्षम होऊ शकते. आपण आपल्या आवडीच्या गोष्टींमधून संपूर्ण आनंद अनुभवण्यासाठी सक्षम होऊ शकतो. मग महिन्यातील २-३ दिवस जरी बाहेरचे खाल्ले तरी उरलेले २८ दिवस आरोग्यपूर्ण, रसायनांच्या विषांना मारणारे, अमृतासारखे सेंद्रिय अन्न खाल्ल्याने, संपूर्ण कुटुंब निश्चितपणे स्वस्थ, सुखी आणि आनंदी राहू शकेल.

- वैद्य विशाखा देऊळगावकर-
पुणतांबेकर, पुणे

आयुर्वेद चिकित्सक व आहारतज्ज्ञ

* सेंद्रिय धान्याविषयी व उपलब्धता यासाठी
संपर्क : वैद्य विशाखा : ९९७५९२४०५४

श्लोक -

जर्नीं भोजनीं नाम ताचे वदावें। अति आदरें गदाघोषें म्हणावें।
हरिचिंतने अन्न सेवीत जावें। तरी श्रीहरी पाविजेतो स्वभावें।।

- श्री रामदास स्वामी

मराठे प्रतिष्ठान (पुणे शाखा)

३६वा वर्धापन दिन

मराठे प्रतिष्ठानचा (पुणे शाखा) ३६वा वर्धापन दिन २६ जानेवारी २०१५ रोजी वेदशास्त्रोत्तेजक सभागृह, पुणे - ३० येथे अतिशय प्रसन्न व उत्साही वातावरणात साजरा झाला. सौ. मंजिरी धामणकर यांचा चर्पटमंजिरी हा एकपात्री कार्यक्रम आयोजित केला होता. कार्यकारी सभासदांनी सर्व व्यवस्था उत्तम ठेवली होती. ह्या कार्यक्रमाचे निवेदन सौ. अनुपमा जोशीराव (मराठ्यांची माहेरवाशीण) हिने केले. (पृ. ३८९)

प्रतिष्ठानचे संस्थापक श्री. वा. ग. मराठे, अध्यक्ष श्री. खांबेते, कोषाध्यक्ष श्री. श्रीनिवास मराठे ह्या मान्यवरांना सौ. अनुपमाने स्टेजवर येण्याची विनंती केली. स्थानापन्न झाल्यावर श्री. श्रीनिवास मराठे, पुणे ह्यांनी श्रीफल व गुलाबपुष्प देऊन त्यांचे स्वागत केले.

मराठ्यांची माहेरवाशीण श्रीमती सुनीता सुधाकर गोखले हिने गणेशवंदनाचे सुंदर गीत सादर केले. सौ. आसावरी मराठे व सौ. उर्मिला मराठे ह्यांनी सरस्वतीस्तवन गीत म्हटले.

कोषाध्यक्ष श्री. श्रीनिवास मराठे ह्यांनी मराठे प्रतिष्ठान वर्धापन दिन ह्या दिवशी चित्तपावनचे लोकही उपस्थित राहिल्याबद्दल स्वागत केले. मराठे कुलवृत्ताबद्दल काही गोष्टी निवेदन केल्या. वेबसाईटचा उपयोग करावा, ह्यात कुलवृत्ताबद्दलच्या अनेक गोष्टींची माहिती मिळेल. हितगुजमध्ये आणखी गोष्टी सामावून घेऊ या. हितगुजचे हस्तलिखित पाहावयास मिळेल. मराठे यांच्या अंगभूत असलेल्या गोष्टी समजतील. सर्वांशी संपर्क साधता

येईल. हितगुजसाठी अनेक लोकांनी सहभागी व्हावे असे सांगितले.

वैद्य सौ. विशाखा पुणतांबेकर यांनी सेंद्रिय खतांचा उपयोग व महत्त्व सांगितले. त्यांचा आरोग्यासाठी कसा समावेश करता येईल, जगण्याचा परमोच्च आनंद आरोग्य आहे हे सांगितले. श्री. खांबेते ह्यांनी सौ. पुणतांबेकर यांचे आभार मानले. हितगुजच्या अंकात या गोष्टीचा समावेश होईल असे सांगितले. त्यांनी सौ. मंजिरी धामणकर यांचे श्रीफल व गुलाबपुष्प देऊन स्वागत केले.

सौ. धामणकरांनी कार्यक्रमाची सुरुवात करण्याआधी तुमच्या पसंतीची टाळी लाखमोलाची असल्याचे सांगितले. नंतर गजानन गीत म्हटले. सर्वांना मंत्रमुग्ध व खिळवून टाकणारा कार्यक्रम झाला. सौ. अनुपमाने त्यांचे आभार मानले.

प्रतिष्ठानचे कार्यवाह श्री. हेमंत मराठे ह्यांनी प्रतिष्ठानसाठी तरुण लोकांचा समावेश होणे आवश्यक असून त्यासाठी काय प्रयत्न करता येईल ह्याचा शोध घ्यावा, वेगवेगळे विषय हितगुजमध्ये घेतले जावेत असे सांगितले.

प्रतिष्ठानतर्फे देण्यात येणाऱ्या गुणवंत विद्यार्थ्यांसाठी जी बक्षिसे दिली जातात त्यांत यंदा एकाच विद्यार्थिनीचे नाव होते. तिचे नाव कु. ऐश्वर्या प्रमोद मराठे असून ती ज्ञानप्रबोधिनीची

विद्यार्थिनी होती. तिने १०वीच्या परीक्षेत ९६.६० टक्के गुण मिळविले आहेत. बक्षिस घेण्यासाठी ती उपस्थित नसून तिचे वडिल आले होते. यंदा श्री. प्रमोद कृष्णा मराठे यांनी त्यांची पत्नी कै. सौ. माधुरी हिच्या स्मृतिप्रीत्यर्थ मराठे प्रतिष्ठानला शैक्षणिक निधीसाठी ५००० रु.ची देणगी दिली आहे. त्या रकमेच्या व्याजातून १०वी मध्ये सर्वांत जास्त मार्क असणाऱ्या विद्यार्थ्याला बक्षिस द्यायचे आहे. आजच्या कार्यक्रमास श्री. प्रमोद स्वतः उपस्थित होते म्हणून ऐश्वर्या मराठेला त्यांच्याच हस्ते प्रशस्तिपत्रक व रोख बक्षिस देण्यात आले. हे बक्षिस तिच्या वडिलांनी स्वीकारले. सौ. नीलांबरी मराठे ह्यांनी बक्षिसपात्र विद्यार्थ्यांची संख्या वाढवावी, आईवडील तसेच आजीआजोबा ह्या सर्वांनी त्या दृष्टीने प्रयत्न करावेत असे सांगितले. नंतर त्यांनी सर्वांचे आभार मानले.

सर्वांनी अल्पोपाहार व कॉफीचा आनंद घेऊन वर्धापनाची सांगता झाली. अल्पोपाहारात म.प्र.चे संस्थापक श्री. वा. ग. मराठे यांनी त्यांचा नातू चि. मल्हार याच्या बारशानिमित्त सर्व उपस्थितांना पेढा देऊन सर्वांचे तोंड गोड केले.

- सौ. निर्मला मराठे, पुणे

हसरे हितगुज -

मुलगा - नातू : आज्जी, मी रनिंग रेसमध्ये भाग घ्यायला चाललोय, मला आशिर्वाद दे.

आजी : सावकाश पळ रे बाळा!

सप्रेम आदरांजली

मराठे प्रतिष्ठानच्या कार्यकारी मंडळाच्या बैठका अध्यक्ष श्री. रमाकांत विद्वांस यांच्या घरी भरत असत. त्यावेळी कै. सौ. शुभाताई हौसेने आदरसत्कार करीत. खाणे-पिणे, स्वतः जातीने लक्ष देऊन करीत. कधीही कपाळावर आठी त्यांच्या दिसली नाही. माझ्यावर तर त्यांचा फार लोभ. 'हितगुज' छान निघतो म्हणून माझे तोंड भरून कौतुक करीत. त्यांच्या जाण्याने आम्ही सर्व त्यांच्यातील चांगुलपणाला मुकलो आहोत. एका सात्त्विक, सौजन्यशील, कुटुंबवत्सल व्यक्तिमत्वाला काळाने आमच्यापासून हिरावून घेतले आहे त्याचे दुःख फार आहे.

मराठे प्रतिष्ठानद्वारा कै.सौ. शुभाताईना भावपूर्ण आदरांजली.

- संपादिका

आपली प्रिय सौ. शुभा गुरुवार, दि. ८ जानेवारी २०१५ रोजी संकष्टीच्या सुप्रभाती परलोकवासी झाली. आयुष्याच्या शेवटच्या क्षणापर्यंत ती तिच्या आजाराशी, हताश न होता, लढत राहिली. तिचा स्वभावच जिद्दी आणि लढवैय्यासारखा होता.

सन २००७च्या शेवटी मला चिकुन गुनिया हा आजार झाला. जवळजवळ पाच महिने मी अंथरुणात होतो. यापुढे मला परत पायावर उभे राहता येते का नाही, का मला कायम अपंगावस्थेतच राहावे लागेल हे भेडसावणारे प्रश्न पुढे उभे होते. शुभाने न डगमगता एखाद्या लहान बाळाची शुश्रूषा करावी त्याप्रमाणे एकटीने हसतमुखाने माझी शुश्रूषा केली. त्यामुळे मी नुसताच बरा झालो नाही तर पूर्णपणे पायावर उभा राहिलो आणि नव्या जोमाने माझा व्यवसाय सुरू करू शकलो. हे सर्व प्रश्न पुढे उभे असताना शुभाच्या मनावर प्रचंड मानसिक तणाव होता पण तो तिने चेहऱ्यावर कधीही दाखवला नाही. मला वाटते की या तणावामुळेच कांही वर्षांनी तिला डीमेंशियाला तोंड द्यावे लागले.

'हाती घ्याल ते तडीस न्या' अशी तिची प्रवृत्ती होती. कॉलेजात असताना शुभाला इंटर सायन्स नंतर गुजराथेत मेडिकल कॉलेजात प्रवेश मिळाला.

परंतु घरगुती अडचणीमुळे तिने तो प्रवेश घेतला नाही. त्यानंतर तिने फर्ग्युसन कॉलेजमधून फिलोसोफीमध्ये बी.ए.ची पदवी प्राप्त केली आणि कॉलेजात तिने पहिला क्रमांक पटकावला.

त्यानंतर सन १९६१ मध्ये आमचा विवाह झाला. पुढच्या वर्षी शुभाने

सौ. शुभा रमाकांत विद्वांस
१८.०७.१९३९ - ०८.०१.२०१५

चर्चगेटच्या निर्मला निकेतनमध्ये होम मेकर्सचा कोर्स करण्याचे ठरविले आणि दोन वर्षांचा अतिशय कठीण कोर्स जिद्दीने पुरा केला. त्यानंतर तिच्या पुण्यातील आवडत्या श्रीमती धारपुरे बाई तिला भेटल्या. धारपुरे बाई त्यावेळी मुंबई महापालिकेच्या मोरी रोड शाळेच्या मुख्याध्यापिका होत्या. त्यांनी शुभाला दुसऱ्या दिवसापासून शिक्षिका म्हणून शाळेत रुजू होण्यास सांगितले

आणि शुभाने शिक्षकी पेशात पदार्पण केले. दोन वर्षांनंतर तिने ही नोकरी सोडून परळच्या गोखले महाविद्यालयात बी.एड.साठी प्रवेश घेतला. बी.एड.च्या परीक्षेत ती प्रथम श्रेणीत उत्तीर्ण झाली आणि लगेचच दादरच्या बालकविहार विद्यामंदिर या शाळेत शिक्षिका म्हणून नेमली गेली. त्याच शाळेतून ती सन १९९७ मध्ये निवृत्त झाली. याच काळात ती हौस म्हणून भजन करण्यास शिकली आणि तिने श्रीसमर्थ रामादासस्वामींच्या साहित्याचा अभ्यास केला.

त्यावेळेपर्यंत शुभाने कधीही भाषेचा अभ्यास केला नव्हता. पण तिने मराठी भाषेत एम.ए. करण्याचे ठरविले. ती मुंबई विद्यापीठातील मराठीच्या मुख्य प्राध्यापकांना भेटली. सर्व अभ्यासक्रमात तिने प्राप्त केलेले सुयश बघून त्यांनी तिला प्रवेश दिला. त्याचे तिने चीज केले आणि शाळा सांभाळून ती एम.ए.ची परीक्षा उच्च द्वितीय श्रेणीत उत्तीर्ण झाली.

शुभा फार मानी होती. तिच्या प्रत्येक कामात ती अगदी चोख होती. एकदा शाळेत आलेले एक इन्स्पेक्टर तिच्याशी उंच आवाजात बोलू लागले. तिने त्यांना थांबविले आणि सांगितले की मी या शाळेत शिक्षिका आहे. आपल्याला माझ्याशी आदरानेच

बोलावे लागेल. त्या क्षणी त्यांनी त्यांचा आवाज उतरवला.

भाचे भाच्यांच्या कंपनीची मावशी, पुतणे पुतण्यांची काकू आणि नातवंडांची आजी म्हणून शुभा सर्वात प्रिय होती. ती पण त्यांचावर तितक्याच आत्मीयतेने नितांत प्रेम करत असे आणि त्यांचे लाड करत असे. मी बऱ्याच वेळा परदेशी प्रवास करत असे. परत येताना साड्या किंवा भेटवस्तु आणत असे. त्या वस्तू ती प्रथम माझ्या बहिणी शशी, पद्मा आणि शक्य झाल्यास तिची बहिण निर्मला पुढे ठेवत असे आणि त्यांना आवडलेल्या वस्तू त्यांना देत असे. उरलेल्या वस्तू ती आनंदाने स्वतःसाठी वापरत असे. सर्व गोष्टी वाटण्यात वा वाटून खाण्यात तिला अपरंपार आनंद मिळत असे.

शाळेच्या सर्व विद्यार्थ्यांवर तिने खूप प्रेम केले. तिने त्यांना कधीही कडक शिक्षा तर केलीच नाही पण

त्यांना वेळोवेळी आर्थिक आणि इतर स्वरूपात मदत केली. सर्व सहकार्यांशी आणि व्यवस्थापनाशी तिचे छान संबंध होते. सर्व अभ्यागतांचे ती हार्दिक स्वागत करत असे. बहुतेक सर्व नातेवाईक मुलामुलींचे तिने घरी केळवण केले व सर्व कार्यास आणि समारंभास ती हटकून हजर राहिली.

तिला तिच्या उच्च्य शिक्षणाचा थोडाही गर्व नव्हता. घरी काम करणाऱ्या आणि तिची शुश्रूषा करणाऱ्या बायकांशी ती प्रेमाने वागत असे. त्यांचा अडचणीच्यावेळी त्यांच्या मागे उभी राहत असे. 'गुडविल'मध्ये आणि आजूबाजूला राहणाऱ्या सर्वांशी तिचे प्रेमाचे आणि आपुलकीचे संबंध होते. 'गुडविल'मधील सर्व बायका आणि मुले तिच्याकडे प्रेमाने येत असत आणि ती त्यांचे यथायोग्य स्वागत आणि कौतुक करत असे.

मावळण्याच्या आधी ज्योत प्रखर

होते असे म्हणतात. गुरुवार दि. ८ जानेवारी २०१५ रोजी संकष्टीच्या सुप्रभाती साधारण साडे सहा वाजता शुभा पूर्णपणे शुद्धीवर आली. डोळे पूर्ण उघडे करून तिने सर्व घराकडे आणि भिंतीवरील फोटोकडे आणि बाजूला उभ्या असलेल्या माझ्याकडे आणि तिचे प्रिय विवेक, आमोद आणि करुणाबाईकडे डोळे भरभरून पहिले आणि साधारण पंधरा मिनिटांनंतर तिने कायमचे डोळे मिटले आणि आपणा सर्वांचा निरोप घेतला आणि आपली शुभा आपणा सर्वांना सोडून परलोकात गेली.

ईश्वर तिला सद्गती देवो ही प्रार्थना.

- रमाकांत माधव विद्वांस (पु.क्र.६२३)
३१, गुडविल अँशुरन्स सोसायटी,
मनमाला टँक रोड, माटुंगा (प)
मोबाइल ०२२-२४३०५२६

BOOK POST

If undelivered, Please return to

संपादिका : डॉ. सौ. सुमेधा प्र. मराठे, ८/१३, सहकार नगर, वडाळा, मुंबई - ४०००३१

त्रैमासिक 'हितगुज' हे मराठे प्रतिष्ठान, मराठे उद्योग भवन, आप्पासाहेब मराठे मार्ग, प्रभादेवी, मुंबई - ४०० ०२५
या न्यासाचे मुखपत्र असून फक्त सभासदांसाठी वितरित होते.

पत्रव्यवहाराचा पत्ता : संपादिका : डॉ. सौ. सुमेधा प्र. मराठे, ८/१३, सहकार नगर, वडाळा, मुंबई - ४०००३१
दूरध्वनी : ०२२-२४१५०८८९

इ-मेल : parbhakar.marathe@gmail.com • वेबसाईट : www.marathepratishtan.org